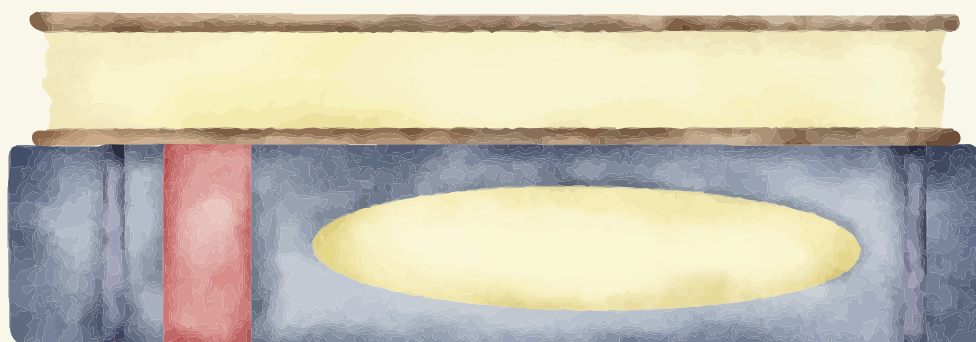

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ
"ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ"
ГР. БУРГАС

XXX НАЦИОНАЛНА УЧЕНИЧЕСКА
ФИЛОСОФСКА КОНФЕРЕНЦИЯ
„ЧОВЕК. СВЯТ“

Бургас
2026г.

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Творчески ръководител:
Христина Илиева

Редактор:
Сийка Славова
Стела Христова

Художествено оформление:
Росица Чобанова

Технически сътрудник:
Ирина Георгиева
Поля Касабова

Любомир Гришев Костов
Основно училище „Любен Каравелов“, гр. Бургас, IVб клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ПЪРВА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

ДЪРВОТО С ПАНТОФКИТЕ

Една сутрин селянинът Пиетро отишъл в овощната си градина, за да бере ябълки. Отдалече той забелязал разноцветни плодове: сини, жълти, розови... Зачудил се. Приближил се и видял, че на дървото вместо ябълки били пораснали пъстри пантофки.

Пиетро обрал всички пантофки от дървото и ги занесъл в къщата си. Когато започнал да ги разглежда, видял, че на подметките им има написани различни думи: „Бързина“, „Сила“, „Ум“, „Красота“ и други. Той решил да ги пробва и когато ги обул, ставал ту бърз, ту силен, ту умен или каквото пишело.

Събрал Пиетро всички пантофки и отишъл в царския дворец. Явил се пред царя и поискал да се ожени за царската дъщеря. Царят първо се засмял, но после решил да го изпита. За да провери неговата бързина и издръжливост, той го изпратил през девет планини в десета, за да му донесе чудотворна билка за неговата болна съпруга. Пиетро обул пантофките „Бързина“. Царят бил много изненадан, когато момъкът донесъл билката на третия ден и излекувал болната царица.

За да накара Пиетро да се откаже, царят му поръчал да премести една огромна, колкото замъка, скала. Тя спирала водата в реката, която минавала през царството. Пиетро се усмихнал, обул пантофките „Сила“ и тръгнал. На сутринта царят бил много щастлив, когато видял, че реката е пълна с вода.

За да изпита неговия ум, царят му казал началото на една приказка и го помолил да я съчини до края. Младият момък обул пантофките „Ум“ и започнал да съчинява. Три дена разказвал невероятната си история. Всички го слушали в захлас, без да могат да откъснат очи от него.

Царят бил много впечатлен от момчето, но не знаел как да накара принцесата да се омъжи за него. Пиетро обул пантофките с надпис „Красота“ и отишъл при принцесата. Тя, като видяла красивия момък, веднага се влюбила в него. Помолила баща си веднага да се оженият. Вдигнали сватба за чудо и приказ. Поканили всички хора от царството и се веселили три дена и три нощи. Всички били много щастливи.

А пантофките? Пиетро ги разпределил на хората, които имат най-голяма нужда от тях. Пантофките „Бързина“ дал на бързоходеца в царството, за да разнася бързо съобщенията. „Сила“ получил главнокомандващият на армията, за да охранява царството, а с „Ум“ се сдобил главният съветник, за да дава винаги мъдри съвети как да се управлява.

Стелиян Дамянов Йорданов
СУ „Епископ Константин Преславски“- Бургас-VII клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ВТОРА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„ТИ МИ РАЗКАЗВАШ ЗА НЕОБИКНОВЕНИ НЕЩА, НО МНОГО
ПО-НЕОБИКНОВЕНО ОТ ВСИЧКО ДРУГО СА НЕЩАСТИЯТА НА ХОРАТА.
НЯМА ПО-НЕРАЗГАДАЕМА ТАЙНА ОТ СТРАДАНИЕТО“
"ЩАСТЛИВИЯТ ПРИНЦ", ОСКАР УАЙЛД**

Какво всъщност е страданието? Какъв е смисълът на страданието и нужно ли е то за духовното ни израстване? Нещастieto и щастието вървят ли ръка за ръка?

Въпросът за страданието, неговата същност, произход и смисъл е вълнувал философи векове наред. Според тълковния речник страданието е дълбока физическа или душевна болка, мъка, терзание, мъчение. А според Библията страданието пречиства и когато човек страда истински, дълбоко в себе си смята, че ще бъде възнаграден. Вярва се, че страданието приближава човека до Бога. Така ли е обаче? Затова ли страданието е неразгадаема тайна? Ако всички я разбяхме, щяхме ли да страдаме?

На хората често им се случват нещастия. Но хората са различни и по различен начин ги приемат, защото никой не е един и същ. Някой може да приеме нещо съвсем нормално, ала за друг то да бъде пагубно. Страданието помага и за духовното развитие. От векове хората вярват, че нищо хубаво не се появява на света без малко страдание. Така е устроен светът. Майките знаят, че ще изпитат огромна болка при раждането. Но я приемат. И дори след най-болезненото раждане, след като детето се роди, радостта е неизмерима. Едно от невероятните неща е, че радостта може да се породи дори и от страдание.

Както казва една тибетска поговорка – *„Именно болезнените преживявания са тези, които помагат да засияе още по-силно светлината на щастието, защото тогава радостните преживявания се превръщат в мигове на силно облекчение.“*

Страданието е важно за духовното развитие на човека, защото когато ни се случи нещастие, не трябва да мислим как да го избегнем, а трябва да се питаме как да го използваме, за да ни направи по-устойчиви и силни.

Друга тибетска поговорка ни учи, че *„Бедите могат да бъдат превърнати в добри възможности.“*

Дори една трагична ситуация може да се превърне във възможност. Важен въпрос е човек разбира ли какво е нещастие? Щастието и нещастieto може и да вървят по съвсем различни пътища, но може и да вървят ръка за ръка.

„За да бъдеш нещастен, трябва да знаеш какво е щастието, нали?“ – казва Морис Дрюон

Ние знаем ли какво е щастие и нещастие? Щастливият принц от произведението на Оскар Уайлд знаел ли е какво е щастието и нещастieto, преди да изрече думите: *„Ти ми разказваш за необикновени неща, но много по-необикновено от всичко друго са нещастията на хората. Няма по-неразгадаема тайна от страданието“*. Той го разбира чак когато вижда нещастията на хората и страда заради тях. Нали така? И единственото, което му дава щастие, е да помага.

Наистина е необикновено всяко нещастие. За жалост при част от хората страданието е неизменен спътник и само нещастия ги сполетяват. Това са обикновено бедните хора. Това в творбата са хората, които се нуждаят от помощ и на които птичето и принцът помагат. За тях щастието идва капка по капка, за да си отиде като пресъхваща река, а нещастieto идва като пълноводна река, за да си отиде капка по капка.

Някой хора се въздигат от страданието. Те и в страданието си не приемат ролята на жертва. В тяхното страдание има нещо красиво. Нещо красиво в това да си мъченик и да се жертваш в името на нещо голямо и полезно за хората.

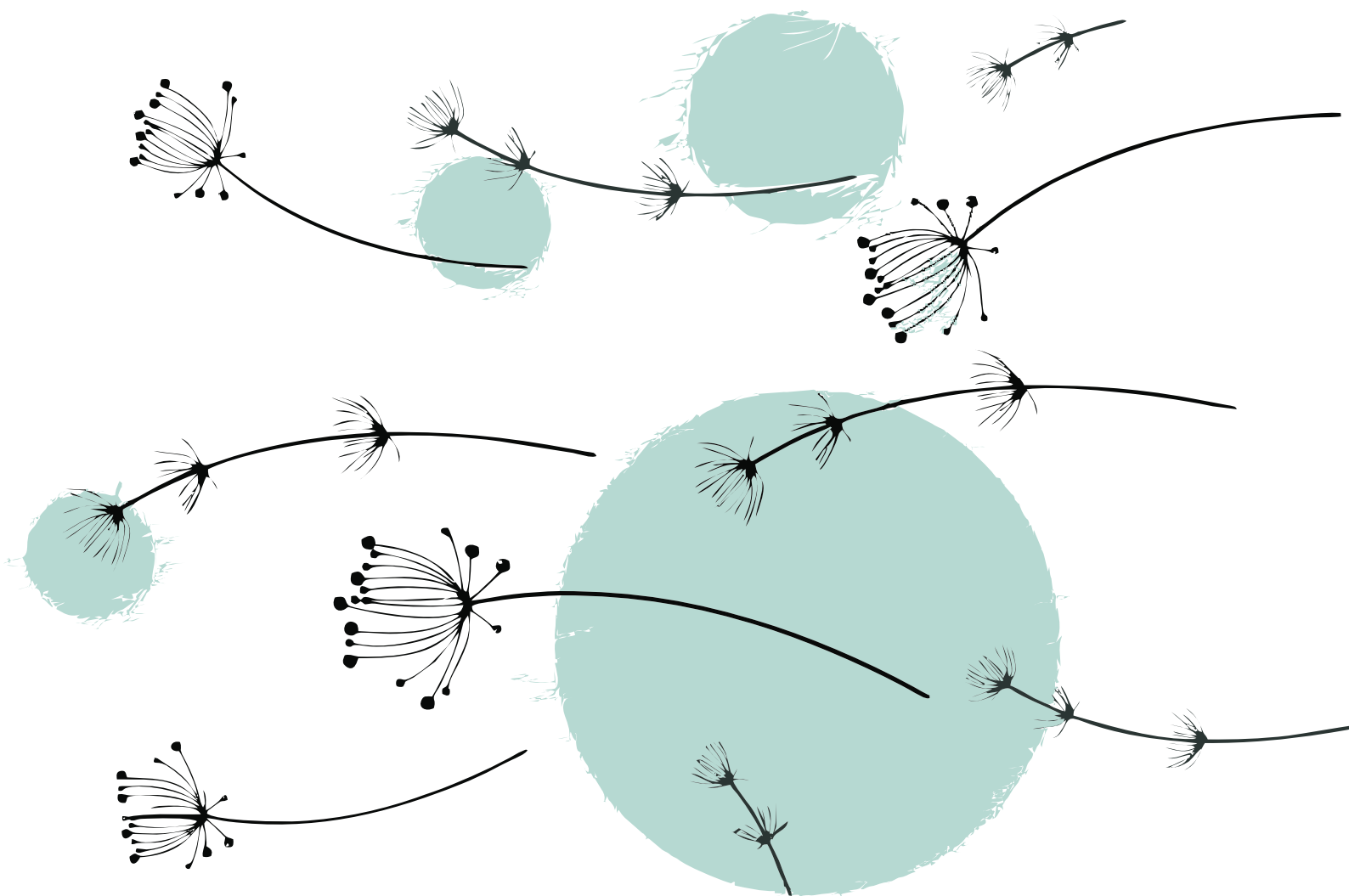
В Библията са известни безброй мъченици, които дори са разделени в отделни категории – Великомъченици, Свещеномъченици, Преподобномъченици. Те са били подлагани на тежки мъчения заради вярата си и не са се предавали, защото, както по-горе споменах, според тях страданието пречиства и поставя по-близо до бога, който също е страдал. Тяхното страдание и жертвоготовност са издигнати в култ.

Както е казала Аманда Хокинг - *„Жертвайки се, вие получавате повече, отколкото давате“*.

Исус Христос също е бил подложен на страдание, той сам се жертва заради хората. Какво означава всъщност да си жертва? Понятието „жертва“ означава да дадеш в дар нещо на Бог. Оттам може би идва подсъзнателното убеждение, че когато си жертва, самият ти се възвисяваш до бога, страдайки заради другите.

„Всеки път, когато страдаха, и той страдаше заедно с тях.“ (Исаия 63:9)

Хората са различни и страдат по различен начин. Ако ние отворим сърцето си, ще можем да почувстваме страданието на другите. А успеем ли да го облекчим дори мъничко, ще можем и да почувстваме щастието. Тяхното и нашето. Както на приятелите си, така и на съвсем непознатите хора.

Любо Марк Джета,
ПГЗ „Стефан Цанов“ гр. Кнежа, осми клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„ТРУДНИТЕ УРОЦИ СА ПО- МЪДРИ И ПО-БЛАГОДАРНИ
ЗА ЧОВЕКА ОТ ЛЕСНИТЕ“
ЙОРДАН РАДЧКОВ
/Есе/**

Човекът и неговият живот са изваяни от грешки и трудни уроци. Защото, за жалост, пътят често е много объркан и стръмен. Път, по който човекът трябва да премине. Път, по който всички сме тръгнали и който рано или късно ще свърши. А човек често се подхлъзва по пътя, пада, после става, засилва се, забързва, извисява се нависоко... и после пак пада. И в крайна сметка става едно с пръстта.

Път е животът, казват, и наистина той много на път прилича. Често на места е буренясал с бодливи тръни, които оставят кървави белези, които пазиш цял живот - дали по кожата, дали отвътре. Другаде пък става пълен с неравности и препятствия, които сякаш гледат да спънат човека. Но има и места, разцъфтели с красота и безгрижие. Места, които го правят по-лек, и той по-леко започва да върви през него. И става щастлив, че е жив. Разнообразен е пътят, наречен живот. И има момент, в който, докато човек е на върха си, изведнъж се подхлъзва в собствената си охота и пада право в собствената си бездна и го застига падение. И най боли, когато паднеш от високо. А паденията в човешките животи могат да бъдат много болезнени и мъчителни и да ги превърнат в трагедия и печал. Премеждията имат способността да направят живота сива и повтаряща се поредица от 24-часово безсилие и мъчение. Пък мъчението е страшно състояние. Състояние, което тласка човека на дъното и го затваря сякаш в огромна дупка, от която колкото повече се опитваш да излезеш, толкова повече се обсипваш с пръст. И именно това създава този гнет, който често тлее като грамадна бучка в гърлото или кара корема ти да се свива. Но най-голямата горчивина на страдалчеството е липсата за надежда... А надеждата, казват, умира последна. А отиде ли си тя, започваш да угасваш и ти. И в мислите ти настава хаос, а в сърцето ти се възцарява тишина. И краката ти олекват, и ти се ще всеки път, когато мигнеш, да ти е за последно... Опасно, наистина! Животозастрашаващо. Рак в последен стадий. Но защо животът поднася тези спънки безпощадни? И не може ли ... като ще е за веднъж, той да не бъде толкова безмилостен към своите страдалници? Всъщност ние, хората, живеем с болката и чрез нея. Болката и мъката са част от този съвършен баланс в нашите животи. И макар и чрез тях да си мислим, че губим смисъла в съществуването си, то трудните уроци на живота според мен не биха били нещо лошо, а напротив. Макар че животът първо изпитва, а след това човекът си взима урок. Но тези уроци биха могли да бъдат най-ценните. Трудните дни и моменти го учат как да преживява болката, тази неизменна част от неговото съществуване. Мъката ни взима, но ни и дава. Трудните уроци ни показват как да се изправим и да продължим. Тъмнината просветлява пътя ни. След мъката и трудностите човек излиза нов, както семето пониква в тъмнината, така и човек възкръсва от нея. И след изстраданияте мигове човек изплува от собствената си бездна по-силен от всякога. Казваме, че трудните уроци са по-благодарни за човека, защото те действат като лекарство на изстрадалата душа и ѝ показват пътя, по който тя ще може да върви занапред. Затова можем да кажем, че животът не изпраща трудностите случайно, а напротив - те идват в правилното време, показвайки пътя на душата и научавайки я, че може би животът не е толкова тежък...

Мария Георгиева Георгиева
АЕГ „Гео Милев“ - Русе, IX „А“
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

„И НАЙ-РАДИКАЛНИТЕ РЕВОЛЮЦИИ ЩЕ СЕ ПРЕВЪРНАТ В КОНСЕРВАТИВНИ В ДЕНЯ СЛЕД РЕВОЛЮЦИЯТА“

Темата за просперитета днес засяга всички нас, като личности, копнеещи за шанс за развитие, обогатяване и самоактуализация. Не винаги това е възможност, дадена на всеки, който има идеите, желанието и е готов е да се труди, за да се издигне. За много от хората по света това остава все още един блян, който те не знаят как да превърнат в реалност, а околните не винаги имат възможността да им осигурят. За да подобрим състоянието на тези хора или да си осигурим по-добри обстоятелства, е нужно да внесем промяна. Този метод е известен като “революция” или още въоръжена борба, бърза и внезапна смяна на политически режим, с цел да се преустанови политическият, социалният и икономическият ред. Дали обаче величието на това движение може да има негативен аспект? Възможно ли е това, което се смята за проявление на модерно и новаторско мислене, да бъде всъщност акт на консерватизъм или на нещо по-лошо?

Революцията е средство, което обединява жертвите на политически режим и им позволява да се борят за правата си. Когато обаче тя е плод на желание за щастие и материално богатство, истинският смисъл на свободата и разрешаването на социалните проблеми е заменен. Също така, заради своето упование на фактите, ходът на революциите може да бъде повлиян от изменението или омаловажаването на решаващи събития.

Нуждата поражда идеята за противопоставяне, но емоцията, която бушува в хорските сърца, е причината за осъществяването ѝ. Ако се върнем назад във времето, ще открием множество революционни движения, довели до по-добро. Балканските народи и техните освободенски борби, американската независимост от Англия, забраняването на робовладелството и още много други са примери за успешни такива. Най-важното обаче е какво всъщност им осигурява тази успеваемост. Според Хана Аренд съществуват два вида освобождение - това, което възниква като опозиция на репресивната власт, и трайното освобождение от тиранията, осигурено чрез политически реформи. Повечето революции са осъществени заради физическата изнемога на народа. Тогава тези репресирани прослойки се вдигат и решават да се борят за свободата си. Това, което остава забравено, е втората, така наречена според Аренд, “положителна” задача на революцията. Хората не бива да си осигуряват свободата единствено за да спрат акта на потискане, те трябва и да създадат нов политически ред, начело с нови управляващи, които да променят законите и от там насетне да не повтарят старите грешки. Невъзможно е чрез революцията да се реши “социалният проблем”, защото това движение никога не е успяло да повиши политическата активност на народа. Така, макар и либералните идеи привидно да имат шанса да бъдат отприщени и да въведат промяна, щом политическата активност на новопостъпилите в длъжност управляващи революционери не се осъществява, то тогава “модерните” идеи остават неосъществен блян за пореден път. Може би най-известният и илюстративен пример за подобна могъща, но неуспешна революция е Френската. Днес известна като една от най-либералните революции, разтърсващи Европа и света, тя успява да счупи оковите на стария режим, но заради слабата си политическа организация, резултатът от бойните действия е катастрофален за Франция след падането на Наполеон. Заради това, че гражданската политическа активност не се повишава, курсът на революцията се изменя и тя отново застъпва консервативните принципи на империята и едноличното управление.

За Хана Аренд съществуват няколко истини. Математическата, научната и дори философската са нейните устойчиви истини, които дори без да бъдат преподадени на следващо поколение от хора, могат да бъдат установени от тях самите, без външна намеса.

Ирена Димчева Петкова
ПГРЕ „Георги Стойков Раковски“ – Бургас, X клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

И НАЙ-РАДИКАЛНИТЕ РЕВОЛЮЦИИ ЩЕ СЕ ПРЕВЪРНАТ В КОНСЕРВАТИВНИ В ДЕНЯ СЛЕД РЕВОЛЮЦИЯТА - Хана Аренд

Еволюцията на човешкото съзнание тръгва от разсъждението. Революцията на ума тръгва от осъзнаването на проблема. Локализирайки нередност, волята и моралът тласкат към действия с цел перманентното ѝ отстраняване. Загърбва се лицемерието, „аз“ става „ние“, гневът, породен от „вчера“, се превръща в искрицата на бленуваното „утре“. Революцията на духа крие в себе си мощ, която никое оръжие не може да надмине. С опустошителна сила злото е преборено, първите лъчи на бъдещето намират пътя си към туптящите сърца, ала тези сърца са вече опетнени от борбата, от яростното желание за справедливост и етичен възход. Всяка война взима жертви, но тези, които са най-тежки за човечеството, са падналите тела на морала. Именно гневът и недоволството, породили конфликта, се превръщат в начин на живот. Те стават новото нормално. Тогава за какво е била цялата борба? Какъв е бил смисълът, когато в крайна сметка врагът успява да навлезе в забранената територия?

Историята е добър и опитен учител, но още по-безкомпромисен е урокът на фантазията и въображението. Фактите не винаги се препокриват с личните представи и търсим начин как да сплетем въжетата на реалността от контрастните нишки на идеали и традиции, да намерим хармония между двете. Човешката раса се развива благодарение на богатите си умствени способности. Умът е хуманният нож с две остриета – остър като бръснач, но и лесно податлив на чужда манипулация. Всеки ден всяко живо същество управлява съдбата си, моделира и манипулира своята реалност, работи с готовите инструменти на вселената. Какво ще сътвори създаването, е въпрос на цел, на възгледи, на силни чувства и податливост към тях. Така се заражда революцията. Човекът има способността да контролира съдбата си, да я преправя и еволюира. За да има подобрене, трябва да има недостатък в живата матрица, нещо толкова голямо и алармиращо мисълта, че да подтикне човека да послуша инстинктите си и да поведе стадото към промяна. Странно е как в най-извисените мигове за човешкия морал, той действа като по-низшите в хранителната верига. Заради мисията на всеки войн, душевен или физически, той става храна за безмилостната паст на тържествената песен на радикала. Всеки бунт, всяко съпротивление води до промяна - такава, каквато част от нея остава скрита от простосмъртните очи. Мутация, която или ще наруши, или ще усъвършенства моралната ДНК материя на цяло едно човечество. Еволюцията е оправдание за военната жестокост, несигурно обяснение за действия, водещи до трайни промени. Но ако се поправи нещо, което винаги е било в добро състояние? Ако подобренето се превърне в дефект? Къде се губи мисията на революцията?

Прогресът на човечеството не винаги води до по-добро, както е било планирано. Бъдещето е жребец, който можеш да опитиш или да освободиш от оковите на сигурността и плановите, да го оставиш в ръцете на природата. Градацията може да се превърне в деградация, прогресът в загуба. Начинът, по който ще възприемеш, зависи на чия страна си – на атакуващия или на защитаващия.

В историята на Хаджиме Исаема, автор на комикси (манга), се разказва за колкото сходен, толкова и различен свят от нашия измежду страниците на „Поход срещу титаните“. Едва крепящо се общество, някога живяло по безграничните земи на света, се затваря между стените на три величествени крепости и се опитва да оцелее още ден.

Хората се крият, страхуват се, отдавна забравили истинската свобода на живота. Но от какво? Човекоподобни създания, водени от жестокост и животински хъс, заличават множество войници и цивилни от лицето на Земята. Никой не знае откъде идват, защо ги нападат, как разсъждават. Мистериозна заплаха над малоброен народ звучи като невъзможна мисия за едни, като възможност за ново начало за други. Образите на тези титани крият в себе си сложна символика, играят ролята на отражения на безчестните хора, обитаващи крепостите. За този човек е важно личното благо и материалните съкровища на някогашната процъфтяла аристокрация, намира как да живее уж нормално в такава апокалиптична ситуация, воден от стари навици и традиции. Макар и да вижда как сънародниците му биват избивани от чудовища, той не прави нищо. Истинската причина за гибелта на този народ ще бъде бездействието на снобските страхливци, на опиращите се на стара слава богаташи. Измежду тях изпъкват героите на надеждата, бъдещите освободители. Плащат прескъпо с кръв и сълзи, за да откупят чужди грехове, да получат милост от застигналата ги съдба. Група вдъхновени и нахъсани мъже и жени се борят докрай срещу страховитата заплаха. Яростта от загубата, от пропилените възможности, от ада, в който са затворени, ги тласка към бойното поле. С надежда всеки войник произнася последните си думи „Бях ли полезен за човечеството? Успях ли да допринеса за победата над тази гротескна мимикрия на народа ни?“. Революцията на новия човек, осъзнал и усъвършенствал човечността в себе си, го кара да изпитва дълг към колектива, към съдбата на познати и чужди лица. Събрани като една купчина камъни, тези две групи контрастират помежду си. Тук се появя вечния сблъсък на „бях“ и „ще бъда“. Традицията вече е изгубила силата си и трябва да бъде заменена. Новостта е страх, но и смелост. Новостта е сила и слабост. Чрез нея можеш да избягаш от миналото, да останеш в дълг на старото си „Аз“ и да оставиш мемоарите на опита непрочетени. Твое решение е дали ще се изправиш срещу проблема, или ще последваш интуитивния си компас. Мечът на новостта, на промяната, може да разпори пашкула на застиналия живот, за да му даде нов пулс. Революцията на настоящето има своята цена, но готовността да я платиш и да се отдадеш на каузата ще определи посоката на резултата – дали човечеството ще направи крачка напред към мечтаната реалност, или ще кривне от пътя на човешкия прогрес и ще създаде още по-грандиозен повод за нова битка на разбирания и желания.

Цикълът на революцията няма край. Той е с толкова голяма важност, колкото кръговрата на живота, който се движи благодарение на извисеното съзнание на миналия, настоящия и бъдещия човек. Бунт винаги ще има и отричането ще всява смут у хората. Как човечеството ще се опита да върне баланса между старо и ново ще определи истинския край на героичната приказка за бунтовническите сражения в името на един бленуван изгрев, залез на консервативната ера и раждането на новото време, готово да служи на милиони души. То мълчаливо ще наблюдава, ще чака да дойде мигът, в който ще отприщи скритата си мощ и ще се трансформира в демиурга на новата революция.

Александра Орлинова Савова
МГ „Д-р Петър Берон“, гр. Варна, XI а клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„ИМА НЕЩА, В КОИТО ОТНАЧАЛО ТРЯБВА ДА ПОВЯРВАМЕ,
ЗА ДА МОЖЕМ ПО-КЪСНО ДА ГИ ПРОУМЕЕМ.“
АВГУСТИН БЛАЖЕНИ**

Теорията на познанието във философската традиция се стреми към утвърждаване на критериите за истинност и установяване на нейната умопостигаемост, като отразява и систематизира взаимоотношенията между обекта и субекта, съпътствайки личността в нейното безспирно търсене на абсолюта. В исторически план от познавателния и комуникативния нихилизъм на Горгий, скептицизма на Пирон и Платоновия обективен идеализъм, през доктрините на емпиризма и рационализма, до „Критика на чистия разум“ и кантианството, проблемите за границите на интелектуално-когнитивните и сетивните човешки способности и същността на разбирането навлизат онтологично в света и се утвърждават като централни проблеми в гносеологията и епистемологията. Признавайки предела на собствения си разум, личността се озовава на кръстопът за дефиниране на собственото отношение към истината. Противоречието между познавателната и сетивната ограниченост на наблюдателя и вечния, монолитен характер на обективната истина тласкат Аза към нихилизма (отричане на абсолюта), скептицизма (съмнение в абсолюта) или вярата (безкритично приемане на абсолюта). В този смисъл разбирането се разкрива като априорно възможно благодарение на вярата, но следва да се запита по кантиански, аналитично или синтетично е съддението за каузалността между тях?

Глобално вярата се утвърждава като отправен пункт на всяка теология или друго учение за трансцендентното, като така мотивира религиозните светогледи. Въпросът за нейната същност обаче се разкрива по-скоро като въпрос за мястото на индивида в света, отколкото като стремление за проумяване на битието. Исторически древногръцката метафизика се възприема като безнадеждно и обречено скиталчество, отчаян порив към истината, но не и достигане до нея. Скептиците поставят съмнението като път към безусловното и непреходното, но то остава вечен път без пристан. Търсейки абсолюта, Азът рискува да прекара живота си, лутайки се в неистини, а поставянето на истината в началото на човешкото битие преодолява метафизическото безпокойство. Следователно вярата е приемане без усилие, тя сменя от плещите на индивида необходимостта от безконечно себепроектиране и себереализиране. Вярата измества задачата на живота от несигурно търсене на познание към съобразяване с праведната истина. Затова тя се отъждествява с принцип не толкова познавателен, колкото етически, не толкова ирационален, колкото практичен.

От гледище на теория на познанието обаче вярата е фундамент, както за постигане на истинността, така и за изпадане в заблуждение. В епистемологичен план вярата е превъзможване на предположението. От платонизма тя е дефинирана като познание на живите същества и предметите, систематично категоризирана и поставена две степени под най-висшата – разбирането (познание на идеите) и под втората – размишлението (познание на математическите обекти). Следователно вярата е основана на изначално допускане и е еквивалентна на приемане на недоказани или недоказуеми пропозиции за истинни отправни пунктове, определящи поведението на Аза. Тя се утвърждава като предпоставка за логическа заблуда и отсъствие на критическа мисъл. В духа на емпиризма на Бейкън доверяването съвпада с избора на „пътя на мравката“ или т. нар. безкритично познание. Опитвайки се да разбере обаче, човекът търси обяснение. Азът насочва съзнанието си към крайна цел, за да установи субстанцията, принципите или същността. Това е рефлексивен (осъзнат) стремеж по-скоро да се открие смисълът,

отколкото да се придаде. Той е продължителен, всеобхватен и рационален процес, т.е. той е още целенасочено и последователно тълкуване. Следователно да се повярва, разбирано като действие, при което човек предпоставя дадено твърдение като крайна цел на своите разсъждения, е необходимо, за да се мисли логически. По тази причина търсенето на обяснение е универсално (интерсубективно) и научно проверимо. Дедуктивно, индуктивно или аналогично, съждението притежава единна логическа структура, която обуславя комуникативния му характер. Затова обяснението е още езиково събитие. По същия начин при научния подход процесът на обясняване се характеризира с издигането на хипотези, към които се движи мисълта в опита те да бъдат верифицирани (в миналото) или фалшифицирани (според съвременните принципи, формулирани и развити от Карл Попър). От друга страна, в битов план се утвърждават философски методологии за обясняване като Декартовия метод на съмнението и критиката. Те са отправени срещу историческия догматизъм, независимо дали се разсъждава върху личния или обществен опит. Целта на прилагането на тези методи е конструктивна и се състои в усъвършенстване и допълване на познанието. Затова те се утвърждават не само в професионалната рутина на критика-специалист, но и в ежедневието на търсещия човек изобщо. Отново, аналогизирайки с Бейкър, този път към постигане на истината е наречен на пчелата. Следователно *вярата-допускане* еднозначно се разкрива като недостатъчно условие за истинното знание. Връзката между вярата и разбирането е опосредена от обяснението. Именно чрез него се осъществява синтеза между тези две диаметрално противоположни състояния.

Различна е природата на проумяването от тази на предхождащото я обяснение. Спонтанно, ирационално, мигновено, проумяването изтегля нишката на неуловимо тънката граница между двата диалектично противоположни етапа – този на вярата в конкретен принцип и състоянието на неговото разбиране. Вероятно за проумяването Николай Бердяев би твърдял, че съществува точковидно и дълбинно, съгласно екзистенциалната представа за времето. Затова проумяването е индивидуално преживяване, което не може да се предаде на Другия. За разлика от обяснението, то не би могло да се изкаже и не изхожда от определен принцип. Разбирането е цялостно, понеже обхваща едновременно всички аспекти. В него ние фактически схващаме смисъла и проникваме в него сякаш отведнъж. Така не можем да кажем, че разбираме смисъла на действията на някой човек, ако не го „усещаме“ цялостно, ако нямаме интуиция за това какъв е той. В резултат, проумяването се свързва с познавателни форми като интуицията, съпреживяването и чувстването.

По интуитивен начин се отнасят към абсолюта (Бог) и повечето от християнските философи. Бог е непознаваем във всички свои качества, защото те са безброй, но вярата в съществуването му и упованието в него са нравствено озарение (илюминация) за душата. Интуицията в този случай се интерпретира като духовен поглед. Тя сама по себе си също е мистична, ирационална и конструктивна, водейки до истинно познание. „Разбирай, за да вярваш; вярвай, за да разбираш“ е максимата на епохата на Християнския Абсолют, изразена от Августин. По този начин се поставя проблемът за парадокса на херменевтичния кръг или цикличния характер на процеса на разбиране. Векове по-късно Хайдегер ще твърди, че *Dasein* разбира само това, което вече знае, а във философията на науката проблемът ще бъде разработен като взаимоотношеност на теорията и факта – фактите, от които се изгражда теорията, винаги са концептуално натоварени, техният подбор и интерпретация са обусловени от същата тази теория, която те трябва да обясняват. Следователно вярата и разбирането се оказват неразривно свързани. Интуитивни и ирационални, двете понятия определят двете страни както в етапите на познанието (процес – динамика), така и в неговата степен (състояние – пасивност).

По въпроса за причинно-следствената връзка между вярата и разбирането е редно да се разгледат възможните последствия от *вярата-допускане*. Докато проумяването е винаги резултат от целенасочена мисъл, не всяко обяснение води до разбиране. Жан-Пол Сартр различава заблуждението от лъжата. Заблуждаването е самозалъгване – лъжа спрямо себе си. То имплицира единството на заблуждаващ и заблуден. Също както обяснението би могло да бъде правилно (истинно) или погрешно (лъжливо), така и разбирането на личността би могло да се окаже състояние на заблуда. По отношение на езика и взаимодействието с Другия, Азът е способен единствено да излъже, но не и да заблуждава. Тъй както логически издържаното обяснение би могло да помогне на индивида да разбере, така и лъжата, независимо от кого е изречена, би могла да доведе до заблуждение.

В заключение, вярата и разбирането обуславят отношението на Аза към истината и действителността. Те са свързани диалектично и причинно-следствено. Връзката между двете интуитивни същности се осъществява чрез логическото обяснение. Разсъжденията обаче крият риск от изпадането в състояние на заблуда. Но независимо, че да се сгреша е възможно, проумяването е начин, по който съществува човекът. Когато Азът се учи или не се учи да разбира, той винаги е вече разбиращ.

Владислав Александров Атанасов
НГДЕК „Константин-Кирил Философ“, гр. София; XII Б клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„ИМА НЕЩА, В КОИТО ОТНАЧАЛО ТРЯБВА ДА ПОВЯРВАМЕ,
ЗА ДА МОЖЕМ ПО-КЪСНО ДА ГИ ПРОУМЕЕМ.“
АВГУСТИН БЛАЖЕНИ**

Във философията и до днес остава неразрешен един въпрос, а именно въпросът за познанието. Пита се дали това, което всъщност представлява абсолютното и истинното и което бихме могли да определим като безусловното начало, определящо битието като такова, каквото е, може да бъде познато. Защото изглежда, че за да познаем света като такъв, какъвто ни се явява непосредствено, ние трябва да имаме представа и за същностното и истинното. До този извод можем да стигнем, ако се запитае за същността на нещата, които ни заобикалят.

Съществува такова предубеждение, че религията не ни дава никакво познание за света, а обратното - ражда недообмислени и необосновани твърдения и по този начин се занимава с неистинни разбирания за първоосновата на съществуването. Но тази критика към религията, от една страна, е неоснователна, защото ако ние разгледаме понятието за религия, а именно връзката на човека с абсолютното, с онази първична инстанция, която определя самия свят, ще открием, че съвременната критика не само не дава основателни твърдения, които да опровергават християнските идеи и концепции за абсолютното поради липсата на доказателства, но и от друга страна, не е компетентна да предложи свои по-точни алтернативни разбирания за онази най-съществена безусловна и абсолютна истина, поради която и чрез която нещата въобще съществуват. Те ни представят различни научни теории за произхода на вселената, но никоя от тях не може да отговори на въпроса за безусловното, което седи в началото на целия този процес на развитие. В това отношение науката и религията не си противоречат, а даже споделят една и съща цел.

В началото на новото време като най-висш познавателен метод се утвърждава скептицизмът на Декарт. Съмнението дали нещата са такива, каквито наистина са, поражда в човека недоверие към заобикалящия го свят. Това предубеждение, че всичко може да не е такова, каквото ни се явява, може да бъде превъзможнато само с вяра. Мислещият субект на Декарт се съмнява във всяко едно свое откритие, както и във закономерностите, които обуславят самия свят. Той се отнася скептично към всяка една малка частица от заобикалящото ни битие и стига до извода, че всичко, което смята за такова, каквото го възприема със сетивата си, може да бъде всъщност и друго. Това е един според мен ненадежден метод, който води до безсмислие и абсурд. Плашещата мисъл, че ние не можем да познаем света като такъв, какъвто е в действителност, води до по-обезпокоителната, че е възможно нищо въобще да не съществува, че сме заобиколени от една нищета, от небитие.

Когато дефинираме нещо, ние сме задължени, използвайки неговите граници, да го определим отвън. Съвременната наука ни предоставя възможността да опознаваме света отвътре на самия свят, да го определяме от неговите явления и феномени. Тук се проявява противоречие, което ние задължително трябва да разрешим. Когато аз се опитвам да определя света отвътре на самия него, пред мен се появяват безкраен брой различни възможности. Бих могъл всяка една научна теория да превърна в метафизическа основа, но тогава не става ясно по какъв начин една определена е по-основателна от останалите. Следователно ние имаме нужда да се познае светът отвън на самия свят, да се докоснем до нещо абсолютно и безоснователно (в смисъл, че не се нуждае от причина, за да съществува), което да се явява начало и основа на всичко съществуващо и от което светът би могъл да съществува.

разделя човека от света, а това става именно с вяра.

Бидейки абсолютно, то не би могло да бъде показано и изказано чрез никое научно понятие. То е онова изначално, което не може да бъде определено поради своята без-основателност, защото как бихме могли да определим онова, което е изначално? Ако то е наистина изначално, значи то самото е начало и съществува не поради нещо друго, а поради себе си, то е своя **causa sui** (лат.-причина на себе си) и бидейки такова, то притежава своите граници като безкрайни, защото ако неговите граници не са безкрайни, то тогава би граничило с нещо друго и така би имало отвъд своите граници нещо, на което само не е положило начало и което по някакъв начин му налага предели, което го о-предел-я. Оттук можем да заключим, че то задължително трябва да съществува като *битие-за-себе-си*, като под това трябва да се има предвид битие, което е причина за себе си.

Възможно е и нихилистично отнасяне към този проблем. Ако въпросното абсолютно е битие-за-себе-си, то между него и света, в който живеем, има огромна бездна. Ние всъщност не можем да го познаем, биха казали абсурдистите и нихилистите, защото то не присъства в сетивния свят: „Щом не мога да го пипна с ръка или видя с очи, значи не съществува, но дори и да съществуваше, то мен какво ме интересува, нали е непознаваемо?! Религията е просто въпрос на избор!“ Подобно е и съвременното отнасяне към религията като към вкус. Едни избират да вярват, а други не. В името на своята свобода, човекът вече не търси своята истина в Бога, а всеки сам твори своята истина и това става чрез конкретния индивидуален избор. Сартр провъзгласява смъртта на Бога и осъжда човека на вечна свобода. Но аз нямам нужда от свобода, аз имам нужда от любов. Щом Сартр смята, че „Адът са другите“, то аз не съм готов да защитавам неговата теза. Човекът е битие-със, съвместно съществуване. Екзистенциалната представа се ограничава до това да даде на човека безкрайна свобода, но той няма нужда от свобода, има нужда от екзистирание чрез другия, има нуждата да напусне своите граници, да живее като другоцентрично. „Раят са другите“ - Августин Блажени. Нашето битие е съ-битие (being-as- communion), стремеж към цялост и пълнота. Но за да съществуваме като пълнота, ние имаме нужда от заобикалящия ни свят, от другото. Ако другото не съществува, как бихме съществували ние като битие-общение. Напротив, самият човек има нужда светът да съществува, за да може и самият той да пребъдва като пълнота.

Със сигурност абсолютното не може да бъде познато, но това не означава, че то не присъства в света. Ние живеем в един безкрайно ненадежден свят. Самият факт, че моето тяло във всеки един момент може да се поболее, че аз през нито един момент на собственото си съществуване не съм абсолютно сигурен за своята безопасност, ме предразполага да се отнасям към света, който ме заобикаля, с огромно недоверие. Изглежда, че във всеки един момент аз ходя не по твърда и сигурна земя, а по вода. Но това не ме спира да вървя, самият ми всекидневен живот е израз на вяра в абсолюта, в Бога, въпреки че нямам научно основание за това.

Човекът има нужда от вяра, която да изпълни сърцето му с любов и благодарност за това, което той притежава. Неговото съществуване е съществуване като заедност между това, което е той (самост, стремеж към другост) и това, което е света (другото). Но за да съществуват заедно, те трябва да притежават общо начало. Именно по този начин трябва да се отнасяме към абсолютното като към начало. Трябва да вярваме в него, за да открием неговите творения в света. Науката ни позволява да познаем определени негови части, тъй като то е абсолютно и следователно присъства навсякъде, но именно религията осъществява тази връзка между човека и Бога, която отдавна е била загубена. И за да бъде възстановена тази връзка, трябва да се прескочи зловещата бездна на безсмислието, която разделя човека от света, а това става именно с вяра.

Стоян Димитров Танев, ОУ „Елин Пелин“, гр. Бургас, V „г“ клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ПЪРВА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

НАЙ-ХУБАВАТА НА СВЕТА

... Запленен от красотата ѝ, момъкът разказал на царската дъщеря, че покойният му баща е бил магьосник и от него е наследил вълшебна кесийка. Той я извадил от джоба си, духнал в нея и тя се напълнила с жълтици. Очите на девойката светнали от радост. Тя не можела да повярва на късмета си. Решила, че веднага трябва да се сдобие с вълшебната кесийка, защото с нея щяла да стане най-богатият човек на света.

– Слуги, искам да ни донесете най-хубавото червено вино, което имаме в двореца – извикала царската дъщеря, – трябва да почерпим знатния си гост с блюда, достойни за царски син.

Втурнали се слугите да изпълняват нарежданията на господарката си. За минути масата била отрупана с ястия. Момъкът бил гладен и жаден и лакомо се нахвърлил върху вкусните гозби. Но след първата чаша вино усетил, че му се приспива. Опитал се да стане от дивана, но не успял. Усетил, че потъва, потъва... В просъница чул гръмогласния смях на царската дъщеря и как тя нарежда на слугите си:

– Трябваше да му сложите повече приспивателно във виното. Отведете този глупак от тук! Оковете го с вериги и го хвърлете в най-високата кула на замъка!

Когато се събудил на другия ден, момъкът видял около себе си високи каменни зидове. Ръцете и краката му били оковани в железни окови. Навсякъде било влажно и миришело на мухъл. Само на върха на кулата имало малко прозорче, откъдето се процеждала слаба светлина. Тогава момъкът разбрал, че е бил жестоко излъган от царската дъщеря. Той горчиво заплакал, защото знаел, че никога вече няма да се върне в родното си място и няма да види майка си.

Тогава изведнъж чул чуруликане на птица. Когато погледнал нагоре, видял, че на прозореца е кацнала малка синя птичка. И за негова голяма изненада, тя му проговорила с човешки глас:

– Здравей, млади момко! Защо плачеш? – попитала го тя.

– Как да не плача?! – отвърнало момчето. – Не виждаш ли къде съм? Не виждаш ли, че съм окован?! Никога няма да мога да се измъкна жив оттук!

– Успокой се! – казала синята птичка. – Аз мога да ти помогна!

– Ти?! И как ще ми помогнеш?! – извикал ядосан момъкът. – Та ти си само една птичка. И защо можеш да говориш? Ти не си човек!

– Аз не съм обикновена птица! – отвърнала тя. – Искаш ли да ти разкажа своята история?

– Ами хайде, давай – казал той сърдито. – И без това нямам какво друго да правя тук!

– И такааа – започнала тя. – Знаеш ли, че аз съм Шейла, принцесата на това кралство?

– Да бе, да, сигурно! – отвърнал навъсен момъкът. – Ти си принцеса Шейла, колкото аз съм царският син Филип.

Синята птичка се засмяла тъжно, но продължила.

– Някога в това царство аз, майка ми и баща ми живеехме щастливо и задружно заедно с всички придворни. Но един ден в кралството се появи зла магьосница. Тя с подлост свали баща ми от трона и всички нас превърна със зло заклинание в животни. Вече повече от 100 години живеем в двореца и виждаме как вещицата се разпорежда с всичко наоколо, но нищо не можем да направим. Магията може да бъде развалена само от човек, който изрече в лицето ѝ старо заклинание.

– Какво е това заклинание? – заинтересувал се Филип.

– Ами не знам! – отвърнала птичката. – Това са думи, които злата вещица е написала на каменна плоча. Сложила я е в златен сандък, а ключът от него тя винаги носи в пазвата си. Много хора са се опитвали да го вземат, но досега никой не е успял. Моля те, ще ни помогнеш ли? Ще ни избавиш ли от това зло?

– Дори и да искам – отвърнал момъкът, – не виждам как ще се измъкна от тук. А и дори това да стане, срам не срам, ще ти призная, че не мога да чета.

– Ти не можеш да четеш?! – учудила се омагьосаната принцеса. – Че как е възможно това?

– Аз бях един разглезен хлапак, на когото мама угаждаше за всичко. Нито съм учил четмо и писмо, нито занаят съм усвоил. Сега, ако можех да върна времето назад, щях да променя нещата, но не мога.

– Не се притеснявай! – казала Шейла. – Аз и моята гувернантка Мария ще те научим да четеш и пишеш.

Синята птичка плеснала с криле и веднага на прозореца кацнала една черна сврака. Изгракала силно и в кулата нахлули сиви мишки, а по стените запълзели черни змии. Като видял това, Филип много се изплашил.

– Успокой се – извикала му принцесата, – това са омагьосаните жители на замъка. Те няма да ти навредят, а ще ти помогнат.

Тогава всички мишки се събрали около момъка и започнали да гризат железните му окови. Змиите се сплели една в друга и направили живо въже. Докато поданиците на замъка вършели своята работа, свраката и синята птичка учели момъка на четмо и писмо. След дълъг и упорит труд мишките прегризали железните окови и момъкът бил освободен. Той се хванал за живото въже и се спуснал от високата кула. Най-голямата змия от всички се увила около ръката на Филип, а синята птичка кацнала на рамото му. Омагьосаната принцеса повела момъка през тайните лабиринти на двореца, водещи до спалнята на злата вещица. Той увил змията около врата ѝ, бръкнал в пазвата ѝ и взел ключа за сандъка. Злата вещица се разфучала:

– Ах ти, глупако! Как успя да се измъкнеш от кулата?! Аз знам защо си тук! Но ти никога няма да успееш да развалиш проклятието!

Но колкото по-силно крещяла вещицата, толкова по-плътно змията се увивала около врата ѝ. Магьосницата започнала да се задушава.

– Веднага ми кажи къде е сандъкът, или ще умреш! – казал ѝ Филип.

– Под спалнята е! – отвърнала с последни сили злата вещица.

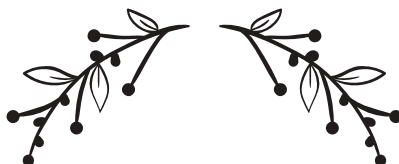
Момъкът го открил, отключил го и взел каменната плоча. Застанал пред магьосницата и прочел заклинанието:

– Карабас, барабас! Авре кедавре! Син салавин!

В този момент тялото на злата вещица се пръснало на хиляди черни парченца, които се разнесли като мъгла из цялата стая. Тогава голямата змия се преобразила в могъщ цар, а синята птичка – в ненагледна красавица. Баща и дъщеря се прегърнали силно и заплакали от щастие.

– Благодаря ти, синко, че ни избави от това зло! – обърнал се царят към Филип. – Ти си най-смелият мъж, когото познавам! За мен ще бъде чест да ти дам дъщеря си за жена!

На другия ден вдигнали сватба за чудо и приказ. Шейла и Филип заживели щастливо до края на живота си.

Магдалена Каменова Даскалова
СУ „Епископ Константин Преславски“, VII^A клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ВТОРА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

АКО ИСКАМ ДА ВИДЯ ПЕПЕРУДИ, ЩЕ ТРЯБВА ДА ИЗТЪРПЯ ДВЕ-ТРИ ГЪСЕНИЦИ

Какво е търпението? Всеки от нас знае, че, за да постигне нещо, трябва да се потруди за него, но задава ли си въпроса каква е ролята на търпението при постигането на дадена цел?

Търпението е нещо, което малцина от нас притежават. То е умение, което бихме могли да развием, ако, вместо да бързаме да приключим със служебните, учебните или ежедневните си задължения, забавим ход и се опитаме да обърнем внимание на малките неща в живота.

Бих могла да опиша търпението и по друг начин, опирайки се на примери от религията, философията, литературата, киното или изобразителното изкуство. Всяка от тези области на човешкото познание предлага различна интерпретация на търпението и разкрива пред мен множество посоки на размисъл, но аз реших да използвам като отправна точка на своите разсъждения жизнения цикъл на пеперудата.

Пеперудата се възприема като символ на възраждането, а гъсеницата – на миналото. В природата гъсеницата се превръща в какавида, а след това – в пеперуда. За да достигне до собствената си красота, тя търпеливо чака да се трансформира в напълно друго същество. От гъсеница, която ни отблъсква със своята външност, тя се превръща в най-красивото насекомо, което познаваме заради своето търпение.

Известната певица Ариана Гранде, чиято мечта била да изпълва концертни зали със свои фенове, споделя, че това, което днес възприемаме като успех, ѝ е коствало много усилия. Тя е работила неуморно и е подхождала с търпение, защото е осъзнала, че това е единственият начин да постигне своята мечта.

Джони Деп, един от най-известните и обичани актьори, е имал труден живот и невинаги е бил на върха. Препятствията, които е срещал по пътя си, са подлагали търпението и волята му на изпитание, но той не се е отказал. Дори напротив. Продължил е да се бори, доказвайки, че постоянството и упоритостта могат да променят начина, по който те възприема светът.

Примерите, с които избрах да си послужа, показват, че за да бъдем щастливи и за да притежаваме нещата, които искаме и към които се стремим, трябва да сме упорити, да вярваме в себе си и не на последно място, да проявим необходимото търпение. Ако се потрудим, усилията ни рано или късно ще бъдат възнаградени.

Актрисата Дрю Баримор споделя, че винаги е обичала пеперудите, „защото те ни напомнят, че никога не е твърде късно да се променим“. Думите ѝ пораждат у мен няколко въпроса: Възможно ли е да се променим, ако не проявим търпение? Достатъчно ли е да поискаме в живота ни да настъпи някаква промяна, или трябва да се потрудим, за да променим това, което не харесваме? Търпението ли е ключът към промяната?

Според американския политик Томас Джеферсън: „Ако искаш да имаш нещо, което никога не си имал, трябва да направиш нещо, което никога не си правил“. Или иначе казано, ако искаме в живота ни да настъпи промяна, трябва да променим нещо в него. Следователно бихме могли да започнем, променяйки своето ежедневие, определен навик или черта от характера си.

Промяната е процес, който отнема време, защото води до усъвършенстване. Пътят към нея е дълъг и за да го извървим докрай, е необходимо да се въоръжим с търпение. Да бъдем търпеливи не означава да скръстим ръце и да стоим, очаквайки нещо да се случи, а да полагаме усилия дори когато ни се струва, че те са напразни. Все пак „Ако нищо никога не се променяше, нямаше да има пеперуди“. Тази мисъл на писателката Уенди Мас е напомняне към нас хората, че

винаги можем да променим това, което не ни харесва, или да постигнем онова, към което се стремим, стига да проявим търпение и да не се откажем някъде по пътя.

Независимо колко непостижима изглежда дадена цел, не трябва да се отчайваме, защото най-хубавите неща винаги идват накрая.

СТЕЛИЯН ДАМЯНОВ ЙОРДАНОВ
СУ„ ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ“ – БУРГАС, VIII КЛАС
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„ПРЕЗИРАМ ОНЕЗИ, НА КОИТО ИМ ТРЯБВА КОНКРЕТЕН ПОВОД,
ЗА ДА БЪДАТ ЩАСТЛИВИ – ИЛИ ДА СЕ ВЛЮБЯТ, ИЛИ ДА ПОСТИГНАТ НЕЩО.“**

„Презирам онези, на които им трябва конкретен повод, за да бъдат щастливи – или да се влюбят, или да постигнат нещо“ – това са думи на бургаската поетеса Петя Дубарова, които тя е написала в дневника си. Но какво означават? Много хора се нуждаят от повод, за да направят нещо. Те не го правят, защото искат, а заради конкретния повод. Живеят заради конкретен повод. Стоят на едно място и като овце чакат повод, за да стане нещо. Хората са нищожни. По думи на поетесата: „те цял живот пъплят, борят се, създават нещо, но винаги в рамките на своето просто човешко съществуване“. Човек не трябва да твори, да обича, да е щастлив заради конкретен повод. Трябва да го прави заради самия себе си. Да излезе от собствения си затвор, пълен с материални нужди. Както казва Антоан дьо Сент Екзюпери: „Работейки само заради материалните блага, самите ние си строим затвора“. Материалното ни ограничава. Трябва да се извисим. Да покажем, че без причина можем да сме щастливи. Без причина може да сме влюбени. Без причина може да творим. Да го направим за нас. Не ни трябва конкретен повод. Трябва с труд да постигнем целите си и да не ни трябва конкретен повод, за да ги започнем.

В Псалм 126: 5 от Библията се казва: „които сяха със сълзи, с радост ще събират плодовете“. В началото винаги е трудно, но после ще се радваш, че си започнал. Винаги човек може да излезе от своя затвор. Важното е да направи първата крачка и плодовете, които ще събира, ще му носят щастие. Няма да има нужда от конкретен повод, за да е щастлив, да твори и да е влюбен. Ще бъде пълноценен човек без граници. Но може ли един човек, цял живот учен и третиран, така да се извиси? Възможно ли е да скъса оковите на затвора си? Това може ли да стане в обществото, в което живеем? Да бъдеш различен в един такъв свят, е трудно, но не невъзможно. Само трябва да скъсаш веригите на съзнанието и да живееш за себе си. Да се влюбиш, без да има причина. Да твориш и създаваш без повод. Да си щастлив не заради конкретно нещо, а заради себе си. Защото искаш да си щастлив. Не би избрал да си овцата. Да си човек е по-добре. Дава ти повече свобода. Можеш да мислиш и да действаш. Можеш да си щастлив без повод и ще е приятно. Но би ли разранил човек зоната си на комфорт? Собствения си затвор, в който се чувства добре, без да осъзнава истината. Поводът дава смисъл за живот. Да има защо да станеш рано сутрин от леглото или да направиш нещо. Защо някой би го променил? За какво им е по-сложното. Лесният вариант винаги е по-избиран. Но един труден избор може да доведе до много лесни по-нататъшни, както един лесен може да те изправи пред много трудни. Затова нека да престъпим през затвора си. Да го разкъсаме, за да излезем. Да покажем, че можем. Не заради повода, а защото искаме. Да излезем и да бъдем щастливи. Да излезем и да творим. Да излезем и да се влюбим. Да излезем и да направим всички неща, които сме гледали като на филм през решетките на затвора си. Дали ще го направим, зависи единствено от нас.

ГЕРГАНА КОСТОВА ДЖЕНКОВА
СУ,, ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ" – БУРГАС, IX КЛАС
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„ПРЕЗИРАМ ОНЕЗИ, НА КОИТО ИМ ТРЯБВА КОНКРЕТЕН ПОВОД,
ЗА ДА БЪДАТ ЩАСТЛИВИ – ИЛИ ДА СЕ ВЛЮБЯТ,
ИЛИ ДА ПОСТИГНАТ НЕЩО...“
ПЕТЯ ДУБАРОВА**

Щастие. Любов. Успех.

Щастието е есенцията на живота. Чрез него виждаме света по-ярък, по-красив, чувстваме вътрешно умиротворение, жажда за живот. Като човешки същества ние винаги се стремим към най-доброто за себе си и близките си. През целия си живот сме в преследване на онова чувство, което ни кара да се чувстваме пълноценни хора. Въпросът, който си задаваме съзнателно или несъзнателно, на който всички искаме отговор, е: можем ли да го открием сами?

Всеки човек има различна представа за щастието – за едни е любовта, приятелството и уважението, за други – успехите в живота и материалното. Хората са единствените същества, които осъзнават, че изпитват щастие. Единствените, които са способни да се чувстват щастливи от самия живот. Но животът ни като разумни същества върви и с отговорност. Само ние сме способни на разумно слово, само на нас е дадена възможността да мислим субективно, да имаме чувство за отговорност – пред себе си и пред другите. Но това означава ли, че само ние като хора сме способни да изпитваме щастие, само защото знаем, че го изпитваме? Не би ли следвало всяко живо същество да е способно на щастие, а съществата, които не различават доброто от злото, да изпитват пълно щастие? Но какво е пълното щастие?

Съществуват много мнения за пълното щастие. Някои се чувстват напълно щастливи от живота си, други се стремят към него непрестанно. Но получи ли го човек, той вече няма към какво да се стреми и за какво да мечтае. Ще стане поредното същество, получило пълно щастие. Тогава каква ще бъде неговата цел, към какво ще се стреми, в какво ще иска да се превърне?

Човекът като социална личност не би могъл да оцелее сам. Но това означава ли, че не може да бъде щастлив сам? За някои щастието е любовта. Да обичаш и да бъдеш обичан. А могат ли всички живи същества да бъдат способни на любов? Любовта означава да обичаш другия заради самия себе си. Да не очакваш нищо в замяна. Просто да го обичаш. Да бъдеш щастлив. Да искаш другия човек да бъде щастлив. Истинската любов е спокойна и дълбока. Търпелива. Всеки изживява просто любов, но чрез нея ще е подготвен за онзи човек, който те кара да се чувстваш завършен. Ето това е чувството, към което всеки, съзнателно или не, се стреми. Именно то ни кара да се чувстваме завършени и пълноценни хора. Животът е любов. Не по самия си смисъл и съществуване. Без нас той е празен. Ние хората сме като малки парчета от пъзел. Всяко парче е предназначено за друго. Всяко се захваща за друго и съпада съвсем точно. Любовта по смисъл ни дава надежда за по-добър живот, за успех, за пълно щастие.

През живота си човек претърпява множество успехи и неуспехи. Неуспехите го амбицират, а успехите му носят пълно щастие от това. Щастлив е сам от себе си и работата си.

Щастието може да бъде изразено и по друг начин. Можем да бъдем щастливи и без конкретен повод. Може да се събудим и да сме щастливи, че сме здрави. Можем да сме щастливи, че денят е слънчев и всичко навън изглежда пълно с живот, или пък, че вали, че всичко е сиво, облаците и сградите, но все пак има преминаващи хора със цветни чадъри. Хората винаги са имали афинитет към красотата. Когато човек види нещо красиво, като картина или природен обект, винаги се чувства щастлив. Парадоксално е как ние хората можем да бъдем щастливи и с повод, и без повод. Хората сме различни и именно това ни прави уникални. Някои човешки същества се нуждаят от нещо или някого, за да бъдат щастливи. Нужно ли е това? И да, и не. Като

хора трябва да се научим да бъдем достатъчни сами на себе си. Да бъдем щастливи за това, че сме самите ние, а не някой друг. Да бъдем благодарни сами на себе си, на живота, на близките си. Но

самите ние, а не някой друг. Да бъдем благодарни сами на себе си, на живота, на близките си. Но това отново е парадоксално, защото дори да бъдем достатъчни сами на себе си, никога няма да бъдем напълно достатъчни, винаги ще търсим пасващите ни парченца от пъзела. Но сам по себе си животът е парадокс. Той е едно предизвикателство за нас като личности, изпитва нашите способности, ценности и умение да бъдем щастливи със себе си точно толкова, колкото когато сме с нашите любими хора.

Георги Пламенов Калчев
ППМГ „Акад. Никола Обрешков“, Бургас, X клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„ТАЙНАТА НА СВОБОДАТА Е ЗАЛЕГНАЛА В ОБРАЗОВАНИТЕ ХОРА, ДОКАТО
ТАЙНАТА НА ТИРАНИЯТА Е ТОВА ТЕ ДА БЪДАТ ДЪРЖАНИ НЕВЕЖИ“**

Максимилиан Робеспьер

Свободата има различни аспекти, затова може да се изразява по различен начин. Тя може да бъде приета, от една страна, като даденост, а от друга, като възможност за личен избор. Но кой човек може да се нарече истински свободен? Да си свободен, означава ли, че можеш да правиш каквото си искаш, по което и да е време и с когото си пожелаеш? Свободата приоритет ли е за свободните хора, има ли всъщност пряка връзка между това да си образован и това да бъдеш свободен? В какво се изразява тиранията на „господстващите“ и защо те приоритизират идеята подвластниците им да бъдат неукни? Съгласувано ли е това с политическата философия? Можем ли да твърдим, че знанието води до свобода, а незнанието – до тирания?

Според философията свободата бива два вида: негативна и позитивна. Негативната свобода изразява възможността, а позитивната – осъществяването. В какво се крие същността на свободната личност? Свободен е този, който приема и осъзнава своята свобода. Да бъдеш свободен, означава да отговаряш за постъпките си, да си признаваш, когато си сгрешил, и да приемаш свободата не като даденост, а като нещо, което трябва да осъществиш и отстояваш безусловно и безотказно. Като възможност, като шанс за реализация и просперитет.

За да разбираш същността на това да бъдеш свободен, ти трябва да бъдеш образован. Знанието ни научава да разширяваме своя кръгзор. Вече не гледаме само пред себе си, „забили“ поглед в земята, а имаме възможност да погледнем напред – към хоризонта, към безкрайността. Ако приемем, че знанието е един кръг, то колкото по-малко знаем, толкова по-малък е кръгът, толкова по-ограничени сме. Обогаствайки знанията си, разширяваме областта си на познание и увеличаваме видимостта си към хоризонта. Широкият хоризонт, от своя страна, ни дава по-голямо поле за мечтаене. Както Алесандро Авения казва: „Свободата ни позволява да мечтаем, а мечтите са кръвта на нашия живот“. Без кръв не можем да съществуваме, без мечти, образно казано, също не бихме могли. Те ни извеждат от жестоката реалност, зареждат ни и ни мотивират, показват ни и ни осветяват пътя към успеха. Мисля, че точно това е тънката нишка, свързваща двете думи „свобода“ и „образование“. Правилно и коректно разбиращите свободата си хора никога не биха допуснали да им бъде налагано мнение, че тя е един вид възможност, а напротив – биха направили всичко възможно те самите да бъдат възприети като хора, притежаващи осъществима свобода, а не „подарена“ такава.

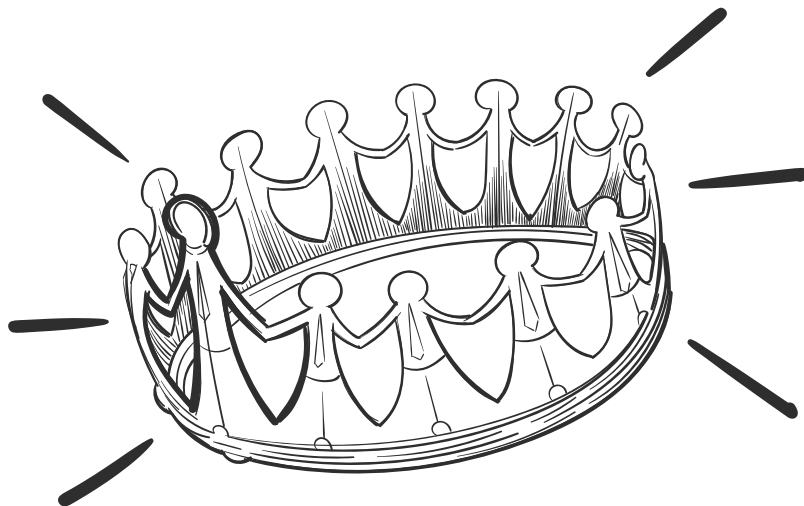
Злодеянието и тиранията са присъщи характеристики за хора, които именно не познават същността на свободата. За тях това да си свободен, означава да си господар в прекия смисъл на думата и да определяш чуждите съдби. Както вече изразих мнението си – свободните хора са образованите хора, осъществяващи своята свобода, и оттук бих могъл да направя противоположния извод и да докажа обратното – неуките хора не оценяват и не приемат свободата си като нещо осъществимо. Те я приемат като възможност – като начин да излязат навън, да отидат на място, където други хора не могат, да унижават, да материализират понисшите прослойки на обществото – да се мислят за свободни в пълния потенциал на думата. Да бъдат от групата на „банално свободните“. А защо това да е тирания? Ами защото е злодеяние да се мислиш за по-висш от останалите, да не спазваш законите и да се водиш само и единствено по своите морални ценности. Според категоричния императив на Кант добър е този, който върши добри неща за всички, а не само за себе си. Мисля, че тук отново има допирна точка между свобода и добродейание и в какво се изразява добродетелта на свободните хора – на позитивно свободните хора.

Като пример от ежедневието и ключов момент в моята аргументация ще посоча случващото се в нашата съвременност. В определени политически ситуации хората, държащи управлението на държавата и „свободата“ на обикновените граждани в своите ръце, е важно тези „обикновени“ граждани (които всъщност не са обикновени, защото такава класификация между човешките същества не съществува) да бъдат неуки. Необразоваността е предпоставка за ограниченото мислене, а това води до несхващане на основните понятия в отделните сфери на живота, а това пък – до криво виждане и разбиране на живота. Това, от своя страна, дава възможност на тези „свободни“ върховно стоящи държавни управници да разиграват хората и да правят с тях каквото си поискат. Както казва един идеолог в миналото: „Един човек с пистолет може да контролира 100 без такъв“. Ако перифразираме думите му, придържайки се към политиката, цитатът би имал подобен вид.

През епохата на Българското възрождане революционните движения и дейностите за освобождаването на България са се случили също благодарение на образоваността. След отслабването на мощта на Османската империя по-заможните българи започват да изпращат децата си в чужбина, където да се обучават. Там те наблюдават каква е действителността, съумяват да я съпоставят с тази в България, осъзнават колко драстични са разликите, и именно поради това предприемат множество революционни дейности, които в крайна сметка водят до освобождаването на родината ни от османското владичество. Този действителен пример от българската история е ярко доказателство за това как образованието променя съзнанието, а промененото мислене води до драстични метаморфози в ежедневието – в случая до развитието на търговията, появата на занаятите, основаването на училища и със сигурност до повдигането на националното самосъзнание на едно много високо ниво. Тази промяна е и ключовият момент, водещ до свободата на България и по-нататъшното ѝ развитие и разцвет.

В заключение бих допълнил, че съм съгласен с фрагмента на Максимилиан Робеспьер. Стремехът към знание и опознаване на света в различните му области би помогнал на хората да бъдат истински свободни не само действително, а и ментално. Те ще могат да водят смислени разговори, ще умеят да защитават позициите си, да бъдат независими. Ще имат възможността да бъдат себе си. Ще имат право на реален избор, от който би зависила съдбата на цяла една нация. Аргументите, изведени от мен по-горе, от една страна, доказват, че тиранията най-лесно се налага над невежите и необразовани граждани, неосъзнаващи своите права и свободи, а от друга страна, изясняват същността на свободата и нейното основополагащо значение за живота и бъдещето на отделната личност.

Автор: Стефани Златева Цветанова

18. СУ „Уилям Гладстон“, гр. София, XI . 3 клас

I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

ФИЛОСОФСКО ЕСЕ

„СЛАБИТЕ НИКОГА НЕ МОГАТ ДА ЗАБРАВЯТ. ЗАБРАВЯНЕТО Е АТРИБУТЪТ НА СИЛНИЯ.“ МАХАТМА ГАНДИ

Способни ли сме да забравим нещата, които са ни ранили най-тежко? Да пуснем спомените, които са оставили празнина в сърцето ни? Готови ли сме да простим на тези, които са ни предразположили към това никога вече да не се доверяваме на друго човешко същество? Можем ли да се определим като силен човек, или се налага да признаем, че сме слаби? Отговорът на зададените въпроси може да е всякакъв. Но макар и да отговорим с нещо, когато болката се настани в живота ни или просто седнем да помислим над собствените си разсъждения, нашият отговор може да се окаже пълна противоположност на реалните ни действия.

Вследствие от тези болезнени моменти, които ни поставят пред две опции за реакция – да забравим злото и да простим или да останем завинаги заключени в тази действителност – могат да бъдат изведени два типа хора: силни и слаби. Според Ганди разликата между тях е в способността им да забравят. Слабите хора преминават през живота си безучастно – като призрци на миналото. Те стоят в познатото им чувство на болка, с желание тази болка да се върне на човека, който им я е причинил. От друга страна, силните хора успяват да надвият човешкия инстинкт за обвинение (на другите или на самия себе си), както и да приемат болката като път към себенадмогването или към всеопрощението. По този начин на силните им се предоставя шансът да продължат напред и да се справят с предизвикателствата на непредвидимото бъдеще.

Животът на хората е интересно явление. Той се състои от фрагментарни части – понякога пряко свързани, друг път напълно несъвместими – създаващи цялост за всеки от нас поотделно. Често тези фрагменти, които структурират нашия живот, са поместени и в този на останалите участници в дадени ситуации. За пример можем да вземем мен, която пише това есе, и вас – човекът, който го чете. То е пряка връзка между един период от моя живот и един от вашия, тъй като насочва мислите ни към своето съдържание, макар и в различно време и пространство.

Точно поради тези връзки човешкото същество е разработило защитни механизми. Един от тях Фройд нарича „изтласкване“, тъй като Аз-ът, за да защити себе си, забравя травмите (както правим много често, ако сме имали травматични преживявания в своето детство) и ги заключва в подсъзнанието. Никой човек не иска да помни най-болезнените моменти от своята история, но ако питате когото и да е, всеки ще потвърди, че макар и да не иска, той помни поне една от болките на живота си. Не можем да отречем, че те са част от цялостния ни Аз, но можем ли да оправдаем трайността им в своето съзнание? Щом имаме способността да забравяме, тогава защо браним толкова упорито мястото на болезнените си спомени вътре в нас? Защо ги пазим така, сякаш ще изчезнем заедно с тях, ако ги оставим там, където трябва да бъдат, а именно – в миналото?

Точно тези въпроси и това действие на хората обаче ме карат да си задам и друг въпрос: нима е наистина лошо да помним грешките и болките си? Разумната реакция на хората е да помнят. Не само защото от преживени грешки научаваме как да избягваме повтарянето им, но и защото забравим ли тези моменти от миналото, ние не можем да докажем пред себе си, че сме живели изцяло; ако не помним миналото си, то ние най-малкото не се чувстваме субект на собствения си живот. Той се превръща по-скоро в наслагване на случайности и обстоятелства, отколкото в една цялост. Според Виктор Франкъл единственото „сигурно битие“ на човека се състои именно в неговото минало.

Много често хората употребяват израза „ти си изключително силен човек“, когато чуят тъжната и болезнена история на някого. Това е като изградена представа на хората: тези думи са окуражителни; показвам съчувствие; нужно е да го изрека. Аз обаче искам да ви поставя пред различна теория – дали един човек е „силен“, не се определя от всяко зло, което го е сполетяло. Силните хора не остават в миналото, не тлеят над болезнените преживявания. Те могат да осъзнаят своите емоции, да продължават напред през тях. Виждат болезнените фрагменти от живота си като шанс за промяна и израстване, както казва и Ницше: „Всичко, което не ме убива, ме прави по-силен“.

Макар и Ганди да не е християнин, думите му могат да бъдат разбрани и тълкувани през един чисто християнски аспект: забравянето да се осмисли като прошка. Да бъдеш силен човек, означава да можеш да простиш, както на външните причинители на болката ти, така и на самия себе си. Човекът е несъвършено същество, но той знае това. Както смята и Блез Паскал, човек осъзнава своето нищожество и именно в това е неговото величие. Много хора не осъзнават, че дължат прошка не само на Другия, но и на самите себе си, тъй като не малка част от нас са свикнали да живеят със срама и вината си, а също да гледат на самите себе си като на жертви на обстоятелствата и на другите. Дали осъзнаваме, че всичко започва от нас самите? Дължни сме да поставим всичко пред себе си, да анализираме отделните свои слабости в нашето съзнание и да се освободим от тежестите, които сами сме „заключили“ дълбоко вътре в нас. Така ще ни е по-лесно да продължим напред.

Приемайки себе си такива, каквито сме, и прощавайки на останалите за това, с което са ни наранили, ние ставаме по-силни. Силни не като „хора, които са минали през Ада“, а като хора, готови да превъзмогнат себе си и да продължат напред. Ницше казва: „човек е нещо, което трябва да бъде превъзмогнато“. Според тази гледна точка ние имаме нужда да преживеем всичко; да приемем болките от миналото си като урок, който ни помага да се надградим в личностен план. Приемайки предизвикателствата и поучавайки се от всяка лоша ситуация и грешка, ние потегляме по пътя към най-дълбоката и истинска форма на човешката свобода – вътрешната.

Анастася Димитрова Лукманова,
ПМГ „Яне Сандански“, гр. Гоце Делчев, обл. Благоевград, XII клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„ТАЙНАТА НА СВОБОДАТА Е ЗАЛЕГНАЛАТА В ОБРАЗОВАНИТЕ ХОРА,
ДОКАТО ТАЙНАТА НА ТИРАНИЯТА Е В ТОВА ТЕ ДА БЪДАТ ДЪРЖАНИ
НЕВЕЖИ” - МАКСИМИЛИАН ДЬО РОБЕСПИЕР**

За свободата се говори... лесно и много. Тя е фундаментална за всеки акт и взаимодействие. И въпреки това самата концепция за същността на свободата остава почти винаги недовършена или неуточнена. Защото в ума на отделния индивид тя съществува като идея. В общността от индивиди, при срещата на личности, тя се превръща в идеал – има всеобхватен характер и е условие на споделената екзистенция. Но векове наред е била структура на съществуване, почти отделена от битието на обикновения човек – този, който не носи титла или впечатляващо наследство. Защото свободата се придобива, и то чрез знанието, чрез схващането, че човекът има права, които са неотменни и изконни за него. Образованият човек знае своите права. Тиранията царува там, където е булото на страха и незнанието.

От историческа гледна точка свободата е разглеждана в категорията на привилегиите. Чак с хуманистичните и секуларистичните течения на Новото време (XV в.) се формира съзнанието за свободата като присъща на индивида. Превръща се в самоцел и задейства сложен механизъм от движения, декларации, научни трудове, сред които и философски разсъждения, които се опитват да определят природата на свободата. На кого принадлежи? От кого произлиза? Трябва ли да бъде ограничавана? А как да бъде придобита? Все по-голяма популярност тя придобива като основно свойство на екзистенцията и оръжие срещу тиранията и несправедливостта. За тази цел обаче индивидът трябва да се вгледа отвъд профанното. Да осмисли битието на субективния си Аз и на заобикалящите го, да проучи свойствата на свободата. Без натрупаната житейска мъдрост свободата не може да бъде придобита. Отнема векове обществата колективно да осъзнаят своята необходимост от автономия. Не е случайно, че именно в *епохата на разума* динамично и успоредно се зараждат множество философски течения, които поставят фокус върху социалния проблем „свобода”. Защото само осъзнатата такава е истинска. Купената или подарената свобода е привилегия от тираничен тип. Но мъдростта е извор на волята. Веднъж постигната, пламъкът ѝ не може да бъде угасен. Докато тиранията е подчинение на безумните, на тези, държани в неведение – невежеството на *стадото*, което послушно изпълнява заповеди, то свободата е искра, свят, изкореняване на безропотното подчинение. Заменянето на наследствената сила с достойнството на разума. Тиранът не е лидер, ала мъдрецът – той е същински водач на независимата мисъл и воля.

Взаимодействието между образованост и автономия се заражда още през Античността. Сократ, Платон и Аристотел, гигантите на античната философия, паралелно разглеждат както модели на усвояване на свободата на гражданите, така и образователни методики, които да осигурят пълноценното изпълняване на човешкия и граждански дълг. Свободата трябва да принадлежи на тези, които могат да я проумеят.

По-късно, в *епохата на разума*, тази идея е изведена до обществен идеал. Мъдростта на съзнанието се издига в култ, защото тя е ключът към осъзнатото, продуктивното съществуване. От разделението на властите (Монтескьо, Лок) до *Общественният договор* (Русо) се прокламира необходимостта от детайлно, пълно разглеждане на разумната личност, способна да изпълнява своя дълг към обществото, за да гарантира защитата на личната си воля. Интелигентността е бунт на будните умове. Булото на потисника може да бъде свалено само ако то е схващано като такава – като окови, като принуда. Както твърди и самият Робеспьер, радикалната еманципация „е залегнала в образованите хора”, тиранията се крепи на ограничения достъп до информация, на невежество и сляпо подчинение. Тя се крепи на бедните духом.

Виктория Петрова Шопова
СУ “Епископ Константин Преславски“ гр. Бургас V клас

I^{во} МЯСТО ВЪВ ПЪРВА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

ХРАБРИЯТ ОЛОВЕН ВОЙНИК

Имало е някога 25 оловни войници, които били направени от една стара оловна лъжица. В ръцете си държали своите пушки и били с гордо вдигнати глави. Били облечени с червени униформи, украсени със сини ленти. Чудно красиви били! Те били подарък за рождения ден на едно момченце. Когато то отворило кутията, много се зарадвало. Всички оловни войници били съвсем еднакви, с изключение на един, който се различавал от другите по това, че имал само един крак. Точно това различие го направило по-интересен за детето от другите войници и му станал любимият войник.

Детето извадило оловните войници от кутията и започнало да ги подрежда по масата, където имало много други играчки, но най-хубавата от всички била един картонен палат, около който имало дръвчета и парче огледало, което представлявало езеро. В него плували лебеди, направени от восък, а пред портите на палата стояла една красива балерина. Тя била направена от хартия, а роклята ѝ от копринен плат. Тя също стояла на един крак. Щом войникът я видял, си помислил, че тя е също като него и усетил, че му тупти оловното сърце. Казал си, че това е жена точно за него и ще се опита да се запознае с нея. Скрил се зад една кутийка и я наблюдавал. Тя също не сваляла погледа си от него.

Когато станало полунощ и хората в къщата заспали дълбоко, всички играчки оживели и започнали своята игра. Кутийката също се е отворила, а от нея се подало едно чудато таласъмче, което забелязало как войникът и красивата балерина се гледат непрестанно. Много завидяло, защото искало да прибере балерината в своята кутийка, където да живеят заедно.

На сутринта, още щом си отворило очите, момченцето се втурнало да играе с новите войници. Наредило ги на прозореца и дали от вятъра, или от таласъмчето, любимият му войник паднал през прозореца и се забил между камъните на улицата. Детето слязло и започнало да търси войничето, но не го забелязало и го подминало.

Дъждовни капки започнали да падат от небето, заваляло силно и търсенето приключило неуспешно. Когато дъждът спрял, две хлапета, минавайки покрай къщата, видели оловния войник. Решили, че е много грозен моряк и му направили лодка от вестник, която пуснали по канала, в който се е оттичала дъждовната вода. Потокът носел лодката много бързо, но храбрият войник не се е уплашил, а стоял с пушката на рамо и високо вдигната глава, дори когато попаднал в мрак и тъмнина.

Изведнъж изскочил един голям плъх и поискал паспорта му. Но лодката препускала, а войникът стоял все така храбро. Хукнал плъхът след лодката, а тя се носела все по-бързо и по-бързо. Успял да се измъкне войникът от големия плъх и видял в далечината светлина. Чул силен и странен шум, доближавайки се до светлината. Това, което се случило неочаквано, било толкова страшно, че храбрият войник си помислил, че това е краят, но било невъзможно да се върне и назад. Лодката му изхвърчала от канала в една река. Разкъсала се и той започнал да потъва, без дори да трепне. През цялото време си мислел само за хубавицата в големия палат. В миг една риба го погълнала и се озовал в стомаха ѝ. Тук било още по-страшно, отколкото в канала, но той продължавал да се държи храбро и здраво стискал пушката си.

През това време момченцето било тъжно, че не открило своето войниче и баща му решил да го заведе до близкото поточе да ловят риба. Когато въдицата се опънала, бащата помогнал да извадят улова. Една прекрасна риба, която може да нахрани цялото семейство. Изведнъж от устата ѝ паднал войникът. Момченцето не можело да повярва на очите си. Било толкова щастливо, че помолило баща си да пуснат рибата на свобода, защото тя е спасила неговия любим оловен войник. Рибата заплувала по течението, а детето нямало търпение да се прибере при другите играчки.

Когато станало отново полунощ и играчките оживели, те отпразнували завръщането на войника у дома. А той решил, че ще предложи на балерината да му стане жена. Но толкова бил развълнуван, че не могъл да изрече нито дума, затова тя самата му предложила да се оженят. Всички играчки били радостни, че ще има сватба. Само таласъмчето се ядосало, отворило прозореца и от силния вятър балерината излетяла право в камината. В миг храбрият войник скочил също в камината.

Играчките се натъжили, защото си помислили, че войникът и балерината са изгорели. Но щом огънят притихнал и останала само пепел, в ъгълчето видели как оловният войник е обгърнал балерината, за да я предпази от огъня. Излезли невредими и отпразнували своята сватба. От тогава те винаги стояли прегърнати на високата кула в картонения палат, а таласъмчето повече не ги притеснявало и си стояло затворено в кутийката.

Валери Станков Петров
СУ „Епископ Константин Преславски“, VII^A клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ВТОРА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

„О, ПРЕКРАСНО Е ДА ИМАШ АМБИЦИИ. РАДВАМ СЕ, ЧЕ ГИ ИМАМ ТОЛКОВА МНОГО. И ТЕ КАТО ЧЕ ЛИ НИКОГА НЯМА ДА ИМАТ КРАЙ. ТЪКМО ПОСТИГНЕШ ЕДНА ЦЕЛ, И ВИЖДАШ ДРУГА, БЛЕСНАЛА ОЩЕ ПО-ВИСОКО. ТОВА ПРАВИ ЖИВОТА ТОЛКОВА ИНТЕРЕСЕН.“

Амбицията е нещото, което ни помага да постигнем целите си, без което не можем да покорим върховете, които искаме да покорим. Когато човек изпълни своя цел, той се чувства щастлив и удовлетворен. Точно за това е прекрасно да имаш амбиции.

Споделям мнението на героинята от романа на Луси Монтгомъри, Анн, че амбициите „никога няма да имат край“, защото всяка постигната цел ни открива нови хоризонти и ни кара да се целим все по-високо. Колкото по-голямо е предизвикателството, толкова по-амбицирани сме да го преодолеем. Именно „това прави живота толкова интересен.“

Още като деца хората си поставят различни цели – да влязат в мечтаното училище, да изкарват добри оценки, да си намерят приятели, а след това и като възрастни – да постъпят на желаната работа, да създадат семейство, да имат собствен дом. Ръководим се от амбициите през целия си живот, защото точно стремежът да ги изпълним, ни мотивира да живеем. Ако няхахме амбиции, всички щяхме да сме в едно статично състояние и нищо не би се случвало нито с нас, нито около нас.

Веднъж прочетох, че колкото по-упорито се трудиш за нещо, толкова по-добре ще се чувстваш, когато го постигнеш. И наистина, едно от най-хубавите чувства е онова, което изпитваме, когато успеем да постигнем дадена цел. Ето защо, колкото по-силно се стремим към нея, толкова по-упорито трябва да се трудим, за да я осъществим. Но за да превърнем своята амбиция в реалност, е нужно да ѝ отделим и време. Следователно ключът към успеха се крие в положения труд и в нашето постоянство.

Независимо от трудностите, които може да изпитаме, не трябва да се отказваме от амбициите си, защото накрая, когато успеем и погледнем назад, когато видим през какво сме преминали и какво сме постигнали, ще се почувстваме удовлетворени, че сме успели. Именно трудностите, които срещаме по пътя към дадена цел, съчетани с нашия стремеж, са това, което ни кара да продължаваме напред.

Амбицията ни помага да не се отказваме, дори ако има шанс да се провалим. Хората, притежаващи амбиции, по-лесно преодоляват разочарованията от споходилия ги неуспех, защото осъзнават, че той е временен и че щастието се крие в самия стремеж, който изпитваме, докато се борим за постигането на целите си.

Понякога амбициите ни изправят пред най-големите ни страхове. В такива моменти се нуждаем от човек, който да ни разбира и да ни напомня, че въпреки препятствията, не бива да спираме да се борим. Подкрепата на близките ни, независимо дали става въпрос за приятели, роднини, или други любими същества, е не само важна, но и незаменима.

Познавам жена, която изпитваше неистов страх от кучета. Тя много искаше да го преодолее, но не притежаваше необходимата смелост, за да го направи. Така един ден нейният син ѝ подари малко кученце. Първоначално тя се страхуваше и потрепваше всеки път, щом то опита да я приближи. Но много скоро осъзна, че в дома ѝ е попаднало едно малко и беззащитно създание, което не би я наранило. Даде си сметка, че то се нуждае от нейните грижи и любов и отвори сърцето си за него. Благодарение на подкрепата, която получи от сина си, тя успя да се пребори с най-големия си страх и вече две години живее с кучето и се грижи за него.

Но не всеки от нас успява да получи необходимата подкрепа по пътя към осъществяването на своите цели. Неслучайно Марк Твен е казал: „*Пазете се от хора, които се опитват да омаловажат амбициите ви*“.

Нерядко животът ни среща с хора, които ни карат да се чувстваме неспособни да постигнем това, към което се стремим, или го омаловажават, за да ни разколебаят. Но това, че някой не вярва в нас и не ни подкрепя при изпълнението на дадена цел, не означава, че трябва да я загърбим и да се откажем от нейното осъществяване.

Човек без амбиции не може да се развива. Развитието ни се изразява именно в това да си поставяме цели и да се борим за постигането им. Пътят, по който вървим, често е осеян с предизвикателства. Понякога може дори да грешим, но благодарение на грешките, които правим, получаваме най-ценните уроци, защото всяка допусната грешка ни носи необходимото знание и опит и ни придвижва с една стъпка по-близо до избраната цел.

Автор: Ивон Димитрова Шейнова

15 СУ „Адам Мицкевич“, гр. София, ул. „Йордан Хаджиконстантинов“ 68, VIII^б клас.
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„ПОВЕЧЕТО ХОРА В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ НЕ ИСКАТ СВОБОДА, ЗАЩОТО ТЯ
ПРЕДПОЛАГА ОТГОВОРНОСТ, А ХОРАТА СЕ СТРАХУВАТ ОТ НЕЯ.“
– ЗИГМУНД ФРОЙД**

Свободата е най-ценното, което носим като личности през цялото си съществуване. Тя е и право на избор за всеки. Несъмнено е, че навсякъде и във всеки период от живота си човек е в окови - от задръжки, общество, мнение на околните, подсъзнание.

В живота си всяка личност трябва да вземе решения за себе си. Някои от решенията могат да се окажат ключови, важни и съществени. Но рискът, с който са съпроводени, често е голям. И когато човек приеме такова решение, той поема върху себе си риска и отговорността. Според мен именно от тук се появява страхът от неуспех или провал, защото всеки сам е отговорен за избора си и за всичко, което прави.

В случай на неуспех, хората често се самообвиняват и съжаляват. Така обаче човек потиска своите желания, стремежи и мечти. Затова много хора не обичат да приемат отговорни решения, а предпочитат някой друг да го направи това вместо тях.

Този страх води до появата на тревожност. Понякога той може да доведе до неприятна загуба на възможност. Това е нещо, с което често се сблъскваме. Хубаво ще е, ако човек превъзмогне страховете си и опита. Трябва да повярваме и помислим, че всъщност нашето социално и лично бъдеще зависи от нас самите, от нашата действеност или бездействие, от куража и способността да поемаме рискове и отговорности. Време е да започнем да измерваме желанията си с това, което практически можем и сме готови да направим за себе си и за близките си, вместо пасивно да очакваме помощта на някого. Склонни сме да гледаме на поемането на риск негативно, със страх и недоверие. Но докато гледаме, някой някъде вече е поел своя малък риск, който го е отвел до успех.

Все пак нека не забравяме, че всяка грешка, която допускаме, ни учи какво да не правим следващия път. Но няма как да знаем, ако не опитаме!

В многовековния си опит човечеството е натрупало богат опит и по отношение на свободата, но и на псевдосвободата. Заради свободата да избираш как да постъпиш, хората са готови на саможертва. Такъв е случаят със Софокълвата „Антигона“. Тя е готова да понесе смъртната присъда на властника Креон, но да остане вярна на неписаните божии правила и извършва символично погребение на мъртвия си брат Полиник. Заради свободата на родната земя триста спартанци начело с цар Леонид загиват до един, но не позволяват на многохилядните врагове да преминат през прохода „Термопили“.

Заради свободата да отстояват своите идеали се жертват и велики личности като Джордано Бруно и Галилео Галилей.

Нашата родна история изобилства от примери за саможертва за името на свободата - от Ангел Кънчев до Левски и от Георги Бенковски до Ботев. За да се жертваш съзнателно за това висше благо, трябва да си много силен духовно. Да осъзнаваш, че лишаването ти от най-висшата ценност като живота има смисъл, да си безкрайно човеколюбив и да обичаш истината.

Колко хора притежават подобни морални добродетели? За съжаление, не са много. И няма как да бъде по друг начин. Инстинктът за самосъхранение е много по-силен, отколкото нравствената сила и воля. Обяснимо е от гледна точка на човешката същност. Не трябва да се идеализираме, а да приемаме реалността така, каквато е.

Фройд проникновено е прозрял истината, че голяма част от хората предпочитат пасивното

съществуване, вегитирането вместо да погледнат смело напред, да се освободят от оковите и задръжките и да осъществят идеалите и мечтите си. И това е приемливо, реално и обяснимо. Има го в живота.

Но не мога да приема онези, които под маската на борци за свобода се стремят към постигането на лични амбиции. Сещам се за такъв пример от историята – якобинците. Робеспьер, Дантон, Марат първоначално са водени от великите идеали за равенство, братство, свобода. Но претърпяват зловеща метаморфоза и се превръщат в насилници и убийци на собствения си народ, изпращайки на гилотината хиляди французи.

Философът поставя равенството между свобода и отговорност. Щом си носител на идеалите за свободата, трябва да можеш да приемеш и отговорността към онези, които ще поведеш след себе си.

Темата, заложена в мисълта на Фройд, остава отворена. Може непрекъснато да се развива и обогатява. Това е и ценното на философията като научно познание.

Виктор Венциславов Рангелов
Национална гимназия за древни езици и култури
„Константин-Кирил Философ“, IX „Б“ клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

„Хората не могат да живеят сами, това е всичко! Те се страхуват от самотата повече, отколкото от смъртта.“ - Павел Вежинов

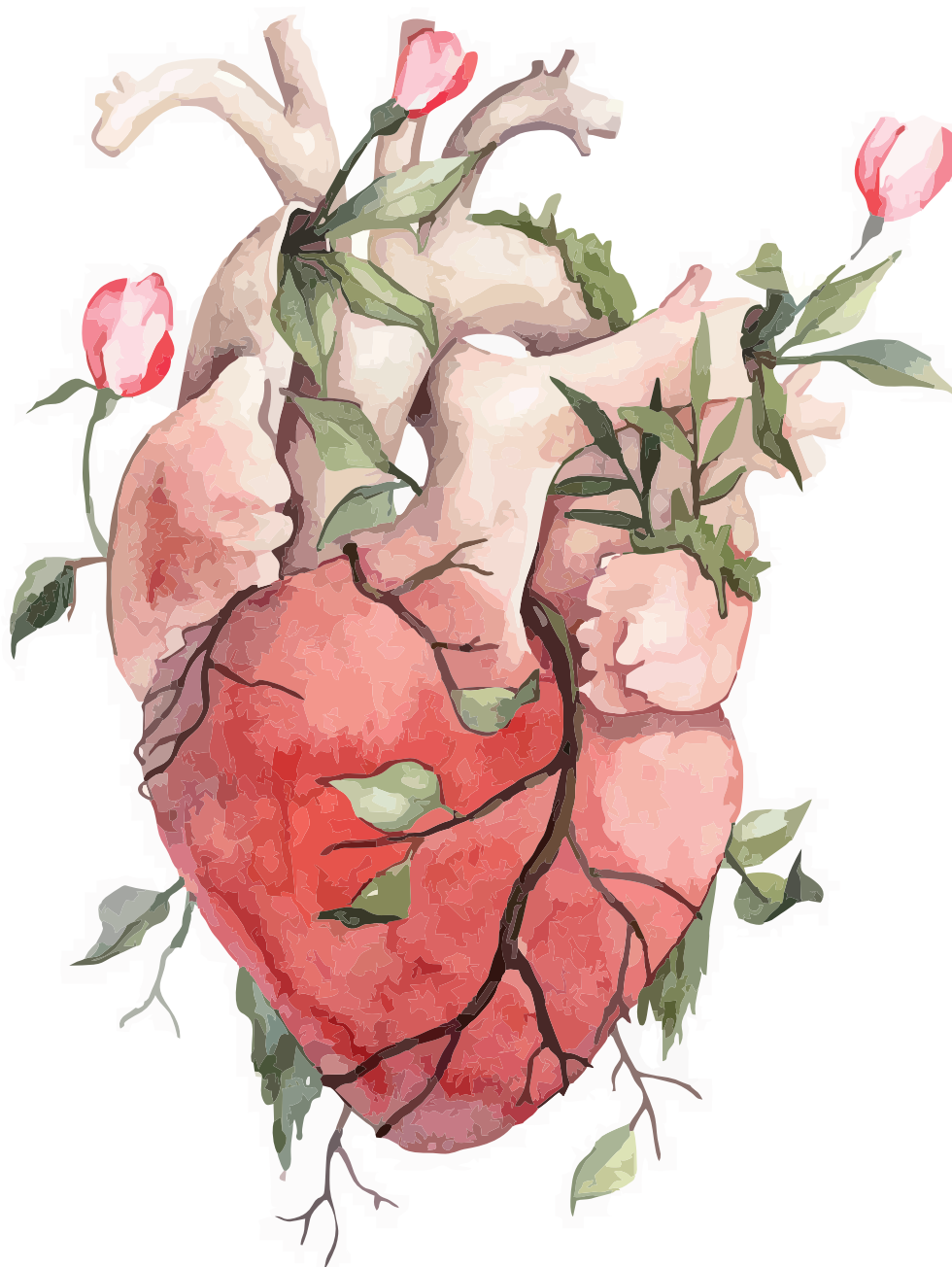
В това есе ще разгледаме устройството на човека като обществено същество. Защо човекът изпитва порив да живее с подобни нему, да създава общности, да изгражда отношения? Това са въпроси, на които ще отговорим в този текст.

Нека започнем с дефиниция на това какво е човекът, с която ще си послужим да дадем отговор на въпросите, с които се занимаваме. „Човекът по природа е обществено животно (ζῷον πολιτικόν)“ - Аристотел, „Политика“. Човекът не е направен да живее сам по себе си, както други животни, които виреят в собствената си компания, защото напълно уединен живот е непоносим за него и той не може да се развие като нормален индивид без общение с други като него. Човек винаги е принадлежал към някакво общество, без което изобщо не може да съществува. Обществото задоволява всички негови нужди и му осигурява сигурност. Той се ражда, расте, живее и умира в обществото. Без принадлежност към дадена общност съществуването му е като на мравка без мравуник.

Най-явният израз на човека като обществено животно е приятелството. Всеки един човек се стреми да изгради приятелски връзки с хора и нещастни са тези, които не успяват да осъществят такива. Това отразява природната нужда на човека да общува, усамотените тъгуват, защото основното им устройство като живи същества не се вкарва в действителност. В Никомаховата етика Аристотел описва приятелството като всеобща добра воля. При истинското приятелство приятелите обичат един другото заради самите тях и желаят единствено добро за отсрещния. Един добър другар би жертвал личното си благоденствие в името на това на приятеля си. Този вид приятелство, казва Аристотел, е възможно единствено между „добри хора, сходни по добродетели“, защото само добрите хора са способни да обичат друг човек заради самия него. Но какво е добродетел и кои са добродетелите, които са нужни за изграждането на едно добро приятелство? За да определим какво е това добродетел (на латински: *virtus*; на старогръцки: ἀρετή) ще боравим с дефиниция от свети Тома Аквински - „Човешката добродетел, която е действащ навик, е добър навик и действа според доброто.“ Доброто е почвата, върху която трябва да се гради добродетелта. Добродетелта, от която произтичат всички други добродетели, е любовта. Според Аквински основните добродетели са четири - благоразумие, справедливост, умереност и смелост. Човек трябва да е благоразумен, защото, бидейки социално животно, всяко негово действие оставя белег и върху околните и той като причастен на тази общност е длъжен да действа според общото благо. Нужно е да сме справедливи по същата причина, ние не живеем сами, а в общество, така че се налага да отсъждаме за всичко според действителността, а не според това, което е угодно нам. Умереността е добродетелта да вършиш всичко толкова, колкото е нужно. Няма да си полезна част от обществото, ако не вършиш никаква работа, но също ще си вреден, ако единствената ти цел е да акумулираш възможно най-много богатство и покрай това изгубиш всякакъв допир с човечното. На последно, но определено не и по важност, е добродетелта смелост. За да може една общност да остане здрава, тя ще има нужда от хора, които да я защитават по какъвто и да е начин, обществото няма нужда от страхливци, понеже те вършат повече вреда, отколкото полза. „Храбрите ще се осмелят да претърпят трудности в името на общото благо, страхливците са нищо никъде“ – Еврипид. Това ни отговаря на това - какво е нужно, за да бъде осъществено ползотворно приятелство.

Това ни отговаря на това - какво е нужно, за да бъде осъществено ползотворно приятелство.

„Има такъв, който е сам, който няма другар. Да! Няма нито син, нито брат, но пак няма край на многото му труд, нито се насища окото му с богатство, и, той рече - За кого, прочее, се трудя аз и лишавам душата си от благо? И това е суета и тежък труд. По-добре са двама, отколкото един, понеже те имат добра награда за труда си, защото, ако паднат, единият ще вдигне другаря си, но горко на оня, който е сам, когато падне и няма друг, който да го вдигне.“ - Еклисиаст 4:8-10

ЗИГМУНД ФРОЙД

Ная Светозарова Китанова, 18. СУ „Уилям Гладстон“, град София, 10 клас

I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

„ПОВЕЧЕТО ХОРА В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ НЕ ИСКАТ СВОБОДА, ЗАЩОТО ТЯ ПРЕДПОЛАГА ОТГОВОРНОСТ, А ХОРАТА СЕ СТРАХУВАТ ОТ НЕЯ.“

Проблемът за свободата е тема, която е вълнувала философите и мислителите от векове насам и продължава да е актуална дори в наши дни. Гореспоменатото твърдение на основателя на психоанализата Зигмунд Фройд представя идеята, че макар свободата обичайно да се смята за една от най-големите ценности, по-голямата част от хората избират да не мислят за нея и да не правят трудни житейски избори. Според него отговорността, която идва с нея, е достатъчно плашеща, за да има превес над множеството ползи, които би могла да носи за голяма част от обществото, като например възможността човек сам да определя живота си. Екзистенциалистът Жан-Пол Сартр също подкрепя тази идея. За Сартр като свободни същества, хората са отговорни за всички „елементи“ от себе си, своето съзнание и своите действия, т.е. с пълната свобода идва пълната отговорност. Това представлява една непосилна задача за повечето хора. С цитата си от „Битие и нищо“ от 1943г.: „Няма никакви ограничения за моята свобода, освен самата свобода, или ако предпочитате – не сме свободни да спрем да бъдем свободни“, той казва, че свободата е проблематична и като такава поражда безпокойство. Затова хората бягат в самоизмама и продължават да водят неавтентичен живот. Те са готови да живеят живот, който според тях самите не е пълноценен, само и само да не трябва да изпълняват задълженията си. Въпреки че съм съгласна с тезата на Фройд, според мен това, човек да се научи да поема отговорност за собствените си действия, е ключова стъпка в неговото личностно развитие, без която той ще остане в едно постоянно състояние на „непълнолетие“ (по смисъла на Кант).

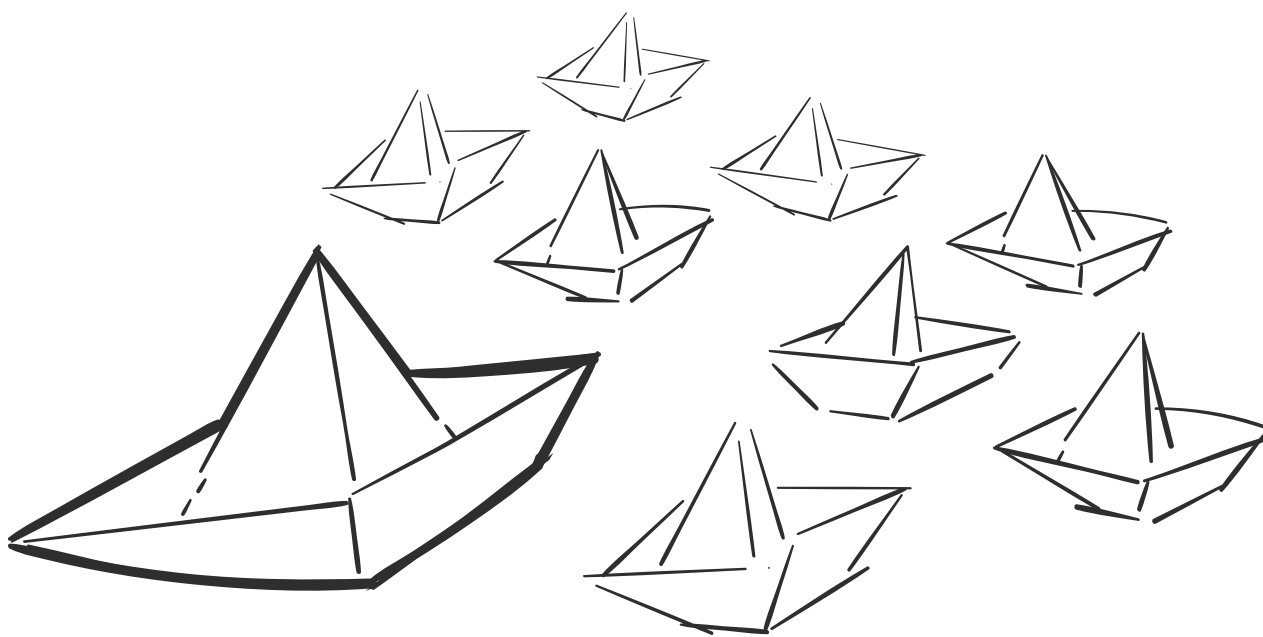
Подобни виждания като тези на Сартр споделя и американският политически теоретик Робърт Алан Дал. Според неговите думи „Свободата генерира страдание, отхвърлянето на свободата намалява страданието... И хората лесно се отказват от свободата, за да се улеснят“. По този начин той счита, че самото състояние на избор дава на човека усещане за потиснатост, дори несвобода. Тя е тежест, която поробва хората. Може да се каже, че за него свободата е трагична – ако тя е същността на човека, тогава тя следователно би могла да се разглежда и като върховен дълг. Постоянното правене на избори, от които зависи не само индивидуалният житейски път, но и този на редица други хора, може да породя чувство на страх от провал, вреда и непредвидими последици. Например по време на социалистическия период в България много хора, въпреки че не са били съгласни с множеството ограничения на режима, са избирали да не ги критикуват, а даже да им сътрудничат, защото това е осигурявало не само комфорт за тях, но и сигурност за близките им. Така може да се твърди, че дори и политическата свобода е тежко и отговорно задължение.

Пример за това, как хората охотно избират несвободата, е философският антиутопичен роман на Джордж Оруел „1984“. В творбата жителите на Океания живеят под постоянния обзор и напътствия на правителството, олицетворени чрез образа на Големия брат. То нарочно държи народа в постоянно състояние на неведение, за да не могат хората да се разбунтуват. Главният герой Уилсън обаче е достатъчно възрастен, за да помни как е бил животът преди тираничното управление на Големия брат. Въпреки това, от страх от наказание, той избира да се съобразява с абсурдните закони и да се прави, че не забелязва двусмислията във всекидневния живот. Той предпочита да води един непълноценен живот в разрез със собствените си ценности и идеали, отколкото да се противопостави на деспотичната власт, която отнема личностната му свобода. Точно така масовото малодушие

и страхът от свободата могат да доведат до създаването и процъфтяването на диктатури. Такъв е примерът с голяма част от германското население по време на Втората световна война, които избират да си затворят очите за зверствата на режима и да оправдаят този свой избор с факта, че така им било наредено от властта. По този начин отговорността за унищожението на огромни групи хора се прехвърля на някой друг, съвестта им може да остане чиста, а режимът – да възтържествува. В това е и така наречената „баналност на злото“, за която пише Хана Аренд.

Въпреки че подкрепям тезата на Фройд, има и много философи, които не споделят неговата позиция. Такъв е например френският философ Жан-Жак Русо, който разглежда идеята за свободата по коренно различен начин. Може да се каже, че за него свободата има три измерения. Първото се отнася до естественото състояние на индивида, в което човекът е свободен и независим. Второто е за обществото, в което човекът е зависим и потиснат от другите, а трето се отнася за това как единствено когато индивидът изпълнява нормите, наложени му от обществото, тоест задълженията си към него, той може да бъде свободен. Русо вярва, че индивидите трябва да преследват идеал за „истинска свобода“, в който ще могат да постигнат пълния си човешки потенциал и да живеят добродетелно. Според него истинската свобода се постига, когато хората могат да се откажат от *amour propre* (любовта към себе си) и вместо това да станат обладани от *amour de soi* (желанието за самосъхранение и самоконтрол). Следователно „положителната свобода“ е по-малко за това какво е забранено на хората да правят, а повече за това какво могат да направят хората, за да достигнат пълния си човешки потенциал. Докато за някои автори като Жан-Жак Русо свободата е висша ценност, за други като Фройд е отговорност, а за Сартр – дори присъда. Дал отива още по-далеч, като определя свободата като страдание, а Оруел нагледно показва последствията от страха от свобода и малодушието. В заключение, свободата като концепция има твърде много различни страни и затова дефинирането ѝ е една много сложна задача, ако не и неосъществима.

Преслава Николаева Николова, СУ „Христо Ботев“ – Враца
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„ТРИ ПЪТЯ ИМА ЧОВЕК, ЗА ДА ПОСТЪПВА РАЗУМНО: ПЪРВИЯТ,
НАЙ-БЛАГОРОДНИЯТ, Е РАЗМИШЛЕНИЕТО, ВТОРИЯТ, НАЙ-ЛЕКИЯТ,
Е ПОДРАЖАНИЕТО, ТРЕТИЯТ, НАЙ-ГОРЧИВИЯТ, Е ОПИТЪТ.“**

Модерният човек е активен, разумен индивид, в който рационалното начало е априорно заложено. През целия си съзнателен живот ние разумните човеци се стремим да опознаем света, да го подредим според собствените представи за справедливост и в крайна сметка да контролираме реалността. Три са пътищата на човешката „разумност“ – размишление, подражание и опит.

Размишлението е неизменна част от обективната и субективната ни реалност. Оповавайки се на рационализма, ние хората си създаваме илюзорната представа, че сме достигнали до абсолютната истина материалния и за интелигибилния свят. Аперцептираме ги, за да ги опознаем и разберем, но на практика не можем напълно да проумеем ноумените, а само да преминем през феномените от човешкия свят. Човешкият разум обаче е познание, което има граници, а разумният човек, дал си сметка именно за собствената ограниченост, е лишен от опасността да се самозабрави. Затова и намира и друго, освен себе си – нещо, което е извън него, но го съдържа, като по този начин се преоткрива. За някои това е отделна трансцендентна идея – например Бог.

Рационалистът Рене Декарт разглежда Бог като вродена, субективна идея и ние си създаваме представата за нея, за да се доближим до истината. По моя път на разума няма доказателство, което да води до съществуването на Бог като реален предикат. То е само мислимо в границите на опита, чийто резултат е хипотетичен. Смятам, че идеята за Бог предизвиква изпадане на разума в противоречие със себе си, защото може да бъде, както утвърдена, така и отречена. Според мен Бог не е познавателна идея, а е априорно вродена в нас. Споделям идеята на Кант, че неговото присъствие в познанието всъщност отклонява разума от естествените му цели. Смятам, че Бог е идея, която поддържа тази завършеност в познанието на света, но не се определя като реално съществуване.

Много философи изучават човешкия разум, но Кант отделя специално внимание на разсъдъчната дейност. В ежедневието често понятията „разсъдък“ и „разум“ се използват като синоними, но коректно ли е това? Според Кант има съществена разлика между двата елемента на познавателния процес при човека. Разумът е познание, което надхвърля функциите на разсъдъка и се надгражда. Кант го нарича „мислене на самото мислене“. Аз го тълкувам като нещо по-висше от нашия разсъдък. Разсъдъкът е началното осмисляне на дадена дейност, докато разумът е мисленето, което достига до завършеност.

Неминуемо по пътя на размишлението действаме благородно, защото поведението ни е логическо следствие от рефлексия, аперцепция и обективна аргументация. Другата линия на разсъждение и активност в човешкия живот е „подражанието“. Мимезисът е присъщ и полезен за човек още от Античността. Демокрит посочва, че подражавайки на животните, хората сме научили някои от основните умения в живота си. Аристотел пък определя човек като „най-подражаващото същество“, тъй като подражанието ни е вродено и се проявява още от детска възраст. Първите си знания получаваме чрез подражание, което според него не е тегоба, а ни доставя удоволствие.

Раждаме се свободни да изберем доколко пълноценно да изживеем жизнения си път. Сами решаваме дали ще останем индивиди, копиращи нечий авторитетни модели на

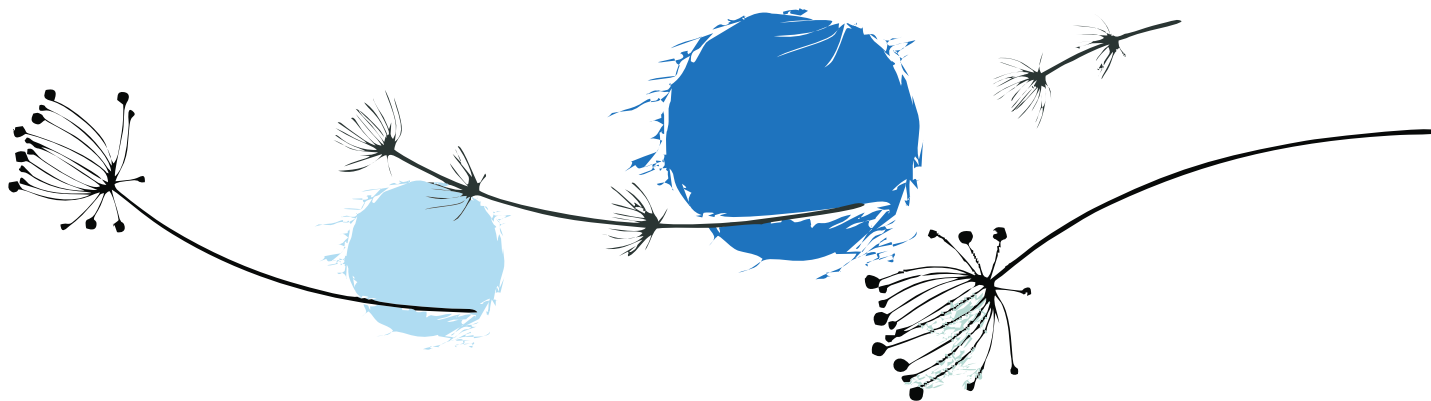

поведение. Ако тръгнем по този път, според Киркегор ще останем на естетическия етап в живота си. Ще живеем безгрижно и лесно, но сякаш чужда личностна идентичност ще направлява нашето тяло.

Безспорно най-горчив е пътят на опита, когато сами определяме изборите си и носим отговорност за действията си. Тук добродетелта направлява активностите, включвайки обширен комплекс от етико-правни норми и принципи като ритуалите, човеколюбието, дългът, грижата за хората и др. Идеалът на човешкото битие според учението на Конфуций е „заклучен“ в древността, която задава парадигмата за достойно. Централно място в етиката на древния мислител заемат понятията „човеколюбие“ и „ритуал“, вплътени в поведението на „благородния човек“. Конфуций пренася акцента на своето обучение върху човека и поучава как обикновеният човек да се превърне в „съвършен (благороден)“ човек“. Това е една компетентна и добродетелна личност, която трябва да притежава широта на ума и твърдост на духа. Конфуций подобно на античните философи разглежда „красивото“ като неразривно свързано с „добро“ и етическият идеал се разглежда като единство на прекрасно, добро и полезно - като калокагатия.

Ако разгледаме „опитът“ през призмата на емпиризма, то „трудността“ в осъществяването на разумни постъпки добива крайни измерения. Франсис Бейкън посочва четирите „идола“, възпрепятстващи познанието (опита) - идолите на рода, на пещерата, на пазара, на театъра. Джон Лок пък сравнява съзнанието ни с „tabula rasa“, върху която всички представи възникват чрез опита с течение на времето. Най-общо можем да посочим два източника на опита – външно възприятие (sensation) и вътрешно самонаблюдение (reflection).

Според мен осъществяването на добродетелни постъпки в свят с все по-занижени ценностни критерии носи „горчивостта“ на опита. Лесно е да се слеем с тълпата и да се превърнем в Хайдегеровия „das Man“. В това „унифициране“ индивидът „бяга от свободата“, защото поемането на отговорност е тежко бреме. Горчив е опитът на избраните позитивния индивидуализъм, които с цената на множество жертви бранят личността си, свободата и достойнството на другите. Историята обаче „помни“ смелите, предпочели да се лишат от лесния и удобен живот в името общото благо. Вярвам, че „горчивият“ опит води личността до себеактуализация, намиране на екзистенциален смисъл в трудностите и вътрешна сила за преодоляването им в името на добродетелта.

Павел Вежинов

Хилда Стефцова Иванова; 18 СУ „Уилям Гладстон“; София; 12Д клас

I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„ХОРАТА НЕ МОГАТ ДА ЖИВЕЯТ САМИ, ТОВА Е ВСИЧКО!
ТЕ СЕ СТРАХУВАТ ОТ САМОТАТА ПОВЕЧЕ, ОТКОЛКОТ ОТ СМЪРТТА.“**

Животът в най-първичната си форма е „просто движение на крайници“, както го определя Томас Хобс, съпътствано от сетивни функции. Хората и животните си приличат по това, че са живи. Смъртта е естествено следствие от живота и за двете и инстинктивно е избягвана, превръщайки я в двигател за самото елементарно съществуване. И хората, и животните събират информация с очите си, но само човек е способен да се запита защо очите виждат или да се страхува от самотата повече от смъртта, защото за него връзката с другите себеподобни е не просто пакт за оцеляване, а емоционална верига за изграждане на нови преживявания и трупане на опит в реалния свят на битието, което ни кара да се чувстваме истински живи и пълноценни. Ако разсъждаваме като Аристотел и сметнем, че душата е първата ентелехия на тялото, то тогава можем да сравним това с връзката с другите като, метафорично казано, есенцията, която запълва тялото ни и без която животът би изгубил цвета си, давайки усещането за застоялост и тъмнина, напомнящи за смъртта. Както тялото се нуждае от душа, за да съществува, така и човек се нуждае от други, за да има смисъл пребиваването му на света. Вярно е, че Сартр казва "Ако си самотен, когато си сам, то не си добра компания.", но в действителност, ако хората си бяха напълно самодостатъчни, нямаше изобщо да съществува думата „самота“, защото тя никога нямаше да бъде изпитана. Най-всеобхватната форма на самота, тази, която служи като основа и фон на всички други форми, е метафизична по природа. Метафизичната самота е като "главно настроение", всепроникващо и свободно плаващо безпокойство по отношение на отделността на човека в света и мястото му там. Тя обозначава липса на интимна или смислена солидарност с други същества и говори за същностно-емоционален копнеж за тяхната пълнота и свързаност. Освен това, тя представлява опитното преплитане на крайните категории на реалността, като битие и небитие, с техните мета-психични двойници, а именно чувствата на завършеност, пълнота и значимост, за разлика от тези на непълнота, празнота и слабост. Самотата е дефицит на нуждите и метануждите от интимност или смисъл, по-специално от този вид интимност, която е смислена, и от този тип смисъл, който е интимен. Следователно самотата се проявява като емоционален глад за интимност и смисъл, а в най-крайната си форма като душевен пост и лишние. По този начин метафизически самотният може да преживее разпадане на света на обектите, което е паралелно на собствената му вътрешна фрагментация. Когато започват да се формират пукнатини в отношенията с другите, човек се превръща в съд, който бавно се изпразва, чувствайки, че нещо липсва в самия него. Самотата, с комплексната си природа, кара страдащия от нея да се чувства като лишена от присъща стойност. Освен това, самотата се преживява като липса на това, което човек имплицитно очаква и приема за правомерно принадлежащо му като човешко същество, той осъзнава своята социална природа. За Ерих Фром разбирането на себе си като отделна единица е източник на всички тревоги и човек би станал луд поради този свой затвор, ако не може да се обедини под една или друга форма с други хора и с външния свят. Когато човек е сам, той се доближава до най-първичния си страх, този от смъртта. В самотата си мислите за смърт и празнота играят ролята на душевно замразяване на процеса на живот и докосване до най-големите страхове. Хората винаги са се страхували от смъртта, но когато са обградени от себеподобни, сякаш изчистват паметта си от тези пагубни мисли и забравят за неминуемата им съдба. Обаче самотният човек все още живее в реалния свят, в който се е провалил във функцията си на социално същество и понася мъката от това, че е отхвърлен, което го кара да желае утехата на смъртта повече от болката на

настоящото. Самотата е противопоставена на смъртта в идеята за своята голяма тежест върху везните на човешкия страх. Ако да бъдеш с другите е основният начин на съществуване, то да си сам е вторичен и производен начин. Разглеждайки тази тема, е важно да се изгради разграничение между това да бъдеш самотен и това да бъдеш в уединение. Човек, който обича да бъде сам, може също да се чувства самотен и обратното. Самотата е, както посочва Хана Арент, „едно от фундаменталните преживявания на всеки човешки живот“ и играе ролята на част от основните детерминации на нашето съществуване. Като човешки същества ние живеем в свят, в който нашите преживявания се разгръщат, когато общуваме със срещнатите субекти около нас. Обаче ако изходим от думите на Карл Юнг „Който гледа навън, сънува; който гледа навътре, се събужда“, можем ли да претеглим като по-значима връзката със самите себе си пред тази с другите хора? Ако мислите се разгръщат – както ни учат всички велики философи от Платон към Гадамер - като диалог на душата със себе си, тогава, Хайдегер отбелязва, „това винаги ще се случва в самотното разследване“. Това е тази самота, която всеки от нас търси, когато преминава през трудни моменти в живота си. Обикновено това, от което се нуждаем най-много, когато се видим на кръстопът, е да бъдем оставени сами. На пръв поглед това може да звучи като тавтология, тъй като и Хайдегер използва усамотяването и самота като синоними, обаче между тях има радикална разлика. Хана Арент подчертава тази разлика ясно, чрез цитата си „В усамотението аз съм сам със себе си, заедно със себе си, и следователно две в едно, докато в самотата всъщност съм един, изоставен от всички други.“ Да бъдеш сам от положителна гледна точка може да приеме формата на усамотяване, което е изключително конструктивен начин да бъдеш отделен от другите, за да бъдеш сам и със себе си, докато самотата е психически тревожен и физически стресиращ начин да се чувстваш и да бъдеш сам. Уединението предполага доброволно социално и емоционално отделяне от другите и обикновено също физическо дистанциране. Парадоксално, самотата се проявява най-силно в компания с другите. Това е нещо, което и Хайдегер разбира в „Битие и време“, отбелязвайки, че да бъдеш сам, е непълноценен начин на битие и че самотата не се премахва от появата на друго човешко същество „до“ нас или от десет такива. Дори и да има други хора под ръка, човекът в тук-там битието (Dasein) на Хайдегер може да остане битие в самота. Следователно простото пространствено разстояние от другите не е достатъчно условие за уединение, нито пък за самота, тъй като самотата очевидно може да бъде най-агонизираща, именно когато човек е във физическото присъствие или близост до другите. Освен това уединението е не само желателно за почивка, обновяване, размисъл, творчество и личностно израстване, но е корелатив на общностното развитие. За да постигнат удовлетворение и щастие, хората се нуждаят както от уединение, така и от общуване с други. Докато е цел само по себе си, уединението остава, в крайна сметка, допълващ начин на съществуване. Но въпреки че този тип самота е нещо, което естествено се търси от време на време, не винаги трябва да се преекспонира. Всяка предприета стъпка към това да се усамотяваме също е един ход напред към нашата самота. Самотата е нещо, което не можем да избегнем или изтрием с гумичка от живота си, тя е част от нас, защото сме хора, съществуването и е породено от това, че като човешки същества можем да я осмислим, изживеем и разберем. Да имаме вътрешен баланс е ключово за това да се чувстваме приети и във външния свят. Това, което се случва навън, е пряка рефлексия на това, което се случва вътре в нас. Човек дори и по собствено желание да се оттегля от време на време и да се усамотява, за да постигне тази вътрешна хармония, фундаментално той не може да живее без другите. Общият колектив дава усещането за приемственост, взаимно разбиране и принадлежност към нещо по-голямо и значимо. Един свят в самота е равен на смърт, той е просто празен лист. Емоциите и преживяванията ни са моделирани от хората около нас и без тях животът би изгубил своя смисъл, би престанал да бъде изживяване, което ни дарява с опит и разнообразни преживявания. Бертолд Брехт казва „Човек трябва да се страхува не от смъртта, а от празния живот“, а няма нищо по-празно от живот изживян в самота.

Калоян Пламенов Костадинов
СУ „Епископ Константин Преславски“, гр. Бургас, IV В клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ПЪРВА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

ЧЕРВЕНАТА ШАПЧИЦА

Имало някога едно малко сладко момиченце. Всеки го обиквал от пръв поглед, но най-много го обичала баба му, която всеки път се чудела какво да даде на детето. Веднъж му подарила шапчица от червено кадифе, която му стояла тъй хубаво, че то не искало да носи друга и затова хората започнали да го наричат Червената шапчица.

Един ден майка му рекла:

– Червена шапчице, ето ти малко козунак и едно шише вино. Занеси ги на баба си, защото тя е болна и немошна и трябва да се подкрепи. Тръгни, докато слънцето не е почнало да прежуря, върви мирно и тихо и не се отбивай от пътя. А щом влезеш в стаята ѝ, недей забравя да поздравиш с „Добро утро!“.

– Ще направя всичко така, както ми поръча, мамо – рекла Червената шапчица и подала ръчичка на майка си за сбогом.

Бабата живеела чак в гората, на половин час път от селото. И когато Червената шапчица навлязла в гората, срещнал я вълкът. Но Червената шапчица не знаела, че той е свиреп звяр, и затова никак не се изплашила. Не разбирала природата на злото, виждала добротата в хората и я усилвала.

– Добър ден, Червена шапчице – рекъл той.

– Добър ден, Кумчо Вълчо.

– Къде си се запътила рано-рано, Червена шапчице?

– У баба.

– Какво носиш в престилката?

– Козунак и вино. Козунака месихме вчера за болната ми немошна баба – да похапне и да се подкрепи.

– Къде живее баба ти, Червена шапчице?

– Още четвърт час път навътре в гората: къщата ѝ е под трите високи дъба – рекла Червената шапчица.

„Малкото и крехко момиченце е добра халка, сигурно е по-вкусно от старицата – рекъл си на ум вълкът, – трябва да подхвана хитро работата, та да излапам и двете“.

Повървял малко редом с Червената шапчица, а после рекъл:

– Червена шапчице, я виж какви хубави цветя има наоколо! Защо не поглеждаш какво става край тебе? Струва ми се дори, че не чуваш как сладко пеят птичките? В гората е толкова весело!

Вдигнала очи Червената шапчица, видяла как слънчевите лъчи се провират игриво между листата на дърветата и как земята е осеяна с хубави цветя и си рекла: „Ще зарадвам баба, ако ѝ занеса китка свежи цветя!“.

Отбила се от пътя и влязла в гората да подири цветя. Докато беряла цветята, се натъкнала на светещ камък.

– Я колко красиво камъче, и как красиво свети – казала си тя, – може би е вълшебено?

Малкото момиченце решило да си пожелае нещо, затворило очи:

– Пожелавам си баба ми да оздравее и да бъде силна, както в младините си!

Камъкът светнал в синя светлина и изгаснал, сякаш бил изпълнил желанието.

В това време вълкът вече бил пред къщата на бабата и похлопал на вратата.

– Хм, кой ли хлопа? Очаквам само Червена шапчица, а тя никога не чука.

Позачудила се бабата, но решила да попита все пак кой е.

– Кой е там?

– Аз съм, бабо, нося ти козунак и лимонада. Отвори!

Бабата тихо си продумала:

– Това ще да е измама! Аз лимонада не обичам... Сега ще го подреда добре този измамник!

Взела точилката си и застанала зад вратата.

– Натисни ръчката и влез, съвсем съм без сили и не мога да стана.

Натиснал вълкът ръчката и щом прекрачил прага, получил сто точилки в главата. Паднал в безсъзнание на земята. А бабата бързичко завързала ръцете и краката му.

– Така ти се пада, измамнико! – възторжено извикала бабата.

В този момент пристигнала Червената шапчица.

– Бабо! Какво се е случило? – притеснило се момиченцето.

– Този вълк се представяше за теб, но аз го подредих добре! – казала бабата.

– Явно камъчето наистина е било вълшебно и желанието ми се е сбъднало! – подскочила щастливо Червената шапчица.

– Какво желание? – попитала учудено бабата.

– Бабо, пожелах си да бъдеш здрава и силна като в младините си – отвърнало доволно момичето.

Бабата гушнала внучката си и ѝ казала:

– Моето мило и добро внуче! Ти можеше да пожелаеш всичко за себе си, но първо си помислила за болната си баба! Любовта и състраданието, мило дете, са те водили по пътя ти към мен. Само когато те са вътре в теб, тогава ти струиш, тогава можеш да ги дариш и на другите. Твоята благост, мир и дълготърпение, нека те окриляват към светлите пориви на душата ти! – просълзила се от щастие бабата.

Рада Ивайлова Динева
ОУ „Отец Паисий“, гр. Силистра, VI^A клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ВТОРА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

ЩАСТИЕТО МОЖЕ ДА БЪДЕ ОТКРИТО ДОРИ И В НАЙ-МРАЧНИТЕ ВРЕМЕНА, АКО СЕ СЕТИШ ДА СВЕТНЕШ ЛАМПАТА

Беше тъмно. Гъсти облаци закриваха звездното небе, пречейки на лунната светлина да отрази нечия сянка или силует. Мракът беше прегърнал земята и разливаше по небето своя мастиленочерен цвят. Вятърът отдавна бе угасил и последните отблясъци на отминаващия ден. Но тогава се подаде и първият слънчев лъч, който победоносно си проправяше път през тъмнината. Слънцето отново изгря и разля светлината си, заличавайки следите на нощта. Светът отново се събуждаше.

Така и до днес... Светът е в непрестанен кръговрат, при който след нощта следва денят, след дъжда – дъгата, след зимата – пролетта. Той е като грамофонна плоча, която се върти и свири песента на живота ни, редувайки тъжни и весели мелодии, така както в живота след тъжните моменти следват моменти на щастие. Веднъж се радваме на успехите си, друг път усещаме горчивия вкус на провала. И докато стрелките на часовника се въртят неуморно и дните се сменят в разнообразна палитра от цветове, човек винаги е в непрестанно търсене на щастieto.

А какво е щастieto? Лъч светлина, който си пробива път през мрачната гора на ежедневието. Шарена дъга, усмихваща се от небето. Щастieto се спотайва и в пламъка на огнището, което ни събира и топли. И в светлината на уличните лампи, които ни огряват пътя и не ни оставят сами в неизвестната прегръдка на мрака. То може да бъде открито и в усмивката на приятелите и семейството. Щастieto може да бъде малко като звездите, погледнати от Земята, но и безкрайно като Космоса. Може да продължава да гори в нас дълго време, но може да бъде и кратко като падащата звезда, която си отива така внезапно, както е дошла. Щастieto е светлината в нашия живот, която огрява и най-мрачните ни дни. То се крие навсякъде около нас, стига да вдигнем поглед и да го открием.

Но какво ще стане, ако пламъкът угасне и останем сами в мрака? Ще се предадем ли на страховете и ще оставим ли тъмнината да проникне вътре в нас, или ще се опитаме отново да потърсим щастieto? Когато мракът и тъмнината властват в нас, те покриват всичко със своята черна мантия и ни оставят в неизвестността, където лесно може да загубим пътя, а понякога и самите себе си. В тъмното няма цветове, форми и отблясъци. Има страх и несигурност. И за да се измъкнем, ни е нужна малко светлина – пламък на свещ, слънчев лъч или просто „да светнем лампата“.

Тогава ще видим, че мракът е просто липса на светлина, а животът е пъстра палитра от цветове, аромати и вкусове, които ни заобикалят. И ще разберем, че щастieto не е нищо друго, а светлина и очи, които могат да виждат. И за пръв път ще усетим, че ние не сме просто част от един неизбежен кръговрат, а главни герои и режисьори във филма на нашия живот, в който винаги можем да пуснем клапата и да кажем... НАЧАЛО!

Росица Бориславова Бочева

Професионална гимназия по хранителни технологии и техника – гр. Пловдив, VIII клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

КОГАТО СИЛАТА НА ЛЮБОВТА НАДВИЕ ЛЮБОВТА КЪМ СИЛАТА, ТОГАВА СВЕТЪТ ЩЕ ПОЗНАЕ МИРА

ДЖИМИ ХЕНДРИКС

„Ангелите я наричат небесна радост,
дяволите я наричат адска мъка,
хората я наричат Любов.“

Любов! Какво си ти, любов? Илюзия или реалност?

Неописуемо, вълшебно, красиво и възвишено чувство, изпълнено със страст и неконтролируемо привличане. Изгаря те отвътре, но по хубав и приятен начин. Държи те в напрежение от самото начало.

Любовта е сяпа! Стара легенда разказва, че веднъж се събрали на едно място всички човешки чувства и качества. Когато Скуката се прозяла за трети път, Лудостта предложила: „Хайде да играем на криеница!“. Пръв се скрил Мързелът. Той се скрил зад близкия камък на пътя. Еуфорията се скрила в дъгата. Лъжата – дълбоко в океана. Вярата се качила в небесата. Страхът се скрил в процепа на едно дърво. Завистта – в сянката. Само Любовта не знаела къде да се скрие. И тогава тя избрала храст от рози. Лудостта намерила всички, освен Любовта. Когато Лудостта размърдала клоните на един храст, остриите бодли ранили очите на Любовта. Оттогава Любовта е сяпа, а Лудостта я води за ръка. Когато страдаме в ада на несподелените чувства, можем да си спомняме този разказ и да опитаме лечение чрез смях.

Любовта е щастие и страдание, радост и болка. Да обичаш, означава да даваш, да споделяш и да получаващ. Това е зависимост и сладко робство, доброволно ограничение и подчинение на друго същество. Любовта не признава границите. Няма как да сложите стени или прегради, за да я спрете. Дори и да го направите, тя все ще намери начин да си пробие път между тях. Любовта те прави по-добър човек. Тя те подтиква да извършваш добрини. Но може да провокира и други емоции – та нали „в любовта и на война всичко е позволено“?!

„Когато силата на любовта надвие любовта към силата, тогава светът ще познае мира“, казва „богът на китарата“ от 60-те години на XX век Джими Хендрикс. Можем ли да разберем смисъла, който е вложил? Думите са ясни, но дали разбираме контекста? Времето на Джими носи своята конкретна драма, която той усеща в краткия си живот, прекъснат на 27 години. Всичко при Хендрикс е неочаквано и парадоксално. Става виртуоз на китара, защото любовта му към нея преодолява ограниченията на това, че е левичар и трудно може да свири на китара за десничари. Влиза в десантните сили през 1961 г., малко преди неговите набори да бъдат изпратени по фронтовете на Виетнам. Съдбата го спасява от фронта, защото се контузва, и той започва да прави това, което обича – да свири. Премества се в Лондон и става най-скъпоплатеният изпълнител на своето време, но продължава да изразява посланията на хипи движението. „Правете любов, а не война!“ е призивът

на хипарите, който е като „мехлем“ за раните на американците тогава. Музиката му отразява драматичния сблъсък на материалния успех през „ерата на благоденствието“ и ужаса от войната, в която се причинява безсмислена смърт на непознати. Музиката на Джими Хендрикс обвинява – при изпълнението на химна на САЩ на Уудсток през 1969 г. аранжираният е специален. Изпълнената версия на химна „Изпъстреното със звезди знаме“ поразява сърцето на нацията. След като изсвирва първите няколко ноти „класически“, той внезапно започва да имитира бомби и картечен огън, падащ за минути с неговия Fender Stratocaster и педалите за ефекти – „Поздрави от Виетнам!“. Иконата на хипи движението има мнение за любовта и войната – любовта може и трябва да спаси света. Но дали това е възможно? Не е ли надценена силата на любовта?

Любовта си е магия – идва и си отива неясно как и защо... Дори и да се стараем да пазим любовта, тя е капризна и необяснима. Съобразяваме се, обичаме и се грижим за любимия така, както искаме и той да се отнася към нас. Но гаранциите тук не важат. Очаквайте и неочакваното. Вечната любов е желана, но дали е възможна?! Та нали и приказките приключват със сватбата, на която „три дни яли, пили и се веселили“. Не разказват за месеците и годините след това. Не обясняват защо след романтичното начало често има неприятни спорове, изпепеляващи сблъсъци, страдание и болка. А ако разберем, че любовта си е отишла, добре е да „пуснем“ да си отиде и любимият, колкото и да боли. И да благодарим, че сме имали, макар и за кратко, щастието на любовта.

Любовта към силата е друга част от човешкото съществуване. Силата на човека в ежедневието и в трудни моменти е определяща. Инстинктите, натрупани през еволюцията на човечеството, задават биологическа рамка, в която агресията става част от борбата за оцеляване на индивида и рода. Учените приемат физическата агресия за неизбежно средство за оцеляване, за определяща част от „естествения подбор“. Оцелява по-силният. Съхраняването на вида е по-важно от оцеляването на индивида, затова физическата агресия е основно средство за естествената селекция на вида. Някои определят агресията като преднамерено „поведение, имащо за цел нараняване, увреждане на друг жив организъм или на друг човек“ (Джеймс Долард, Карл Шейвър). Психологът З. Фройд подчертава инстинктивния характер на агресивността, което вече променя и гледната точка и я пренася в подсъзнанието, а Конрад Лоренц засилва това убеждение и я представя като „непрекъснато зараждаща се и неизбежна“. Човекът се е научил да ограничава инстинктите си, превърнал се е в „социално животно“, което контролира поведението си чрез морал и обществени норми. Агресията му е поставена „под контрол“. Явно е, че от зората на човечеството агресията е била проблем, който обществата са регулирали, но не са премахвали. Ако приемем агресията като неизбежна, тогава мечтата за вечен мир изглежда илюзия! Защо тогава се опитваме да я ограничаваме? Защо мирът е толкова желан?

Какво е днес агресията за съвременния човек? Различна ли е? Неизбежна ли е?

Днес живеем в интересни времена. Говорим за мир, а войните не спират по цялото земно кълбо. Мир няма как да се достигне, докато съществуват хора, които искат да владеят света и да го променят според своите интереси. Властта за тях е самоцел – „любов към силата“. Злоупотребата им с власт се превръща в присъда за много обикновени хора, станали „плячка“ на безотговорното им управление. Безпомощни ли сме пред такива хора? Не сме ли виновни, защото нямаме сила да се противопоставим? Не търсим правата си, а си мълчим! Ние сме виновни за това, че мълчим. Ние сме отговорни, че изобщо такива хора са допуснати на власт и продължават да са там, независимо от вредите, които причиняват. Но за да ги лишим от властта, не трябва ли да използваме и ние сила? И

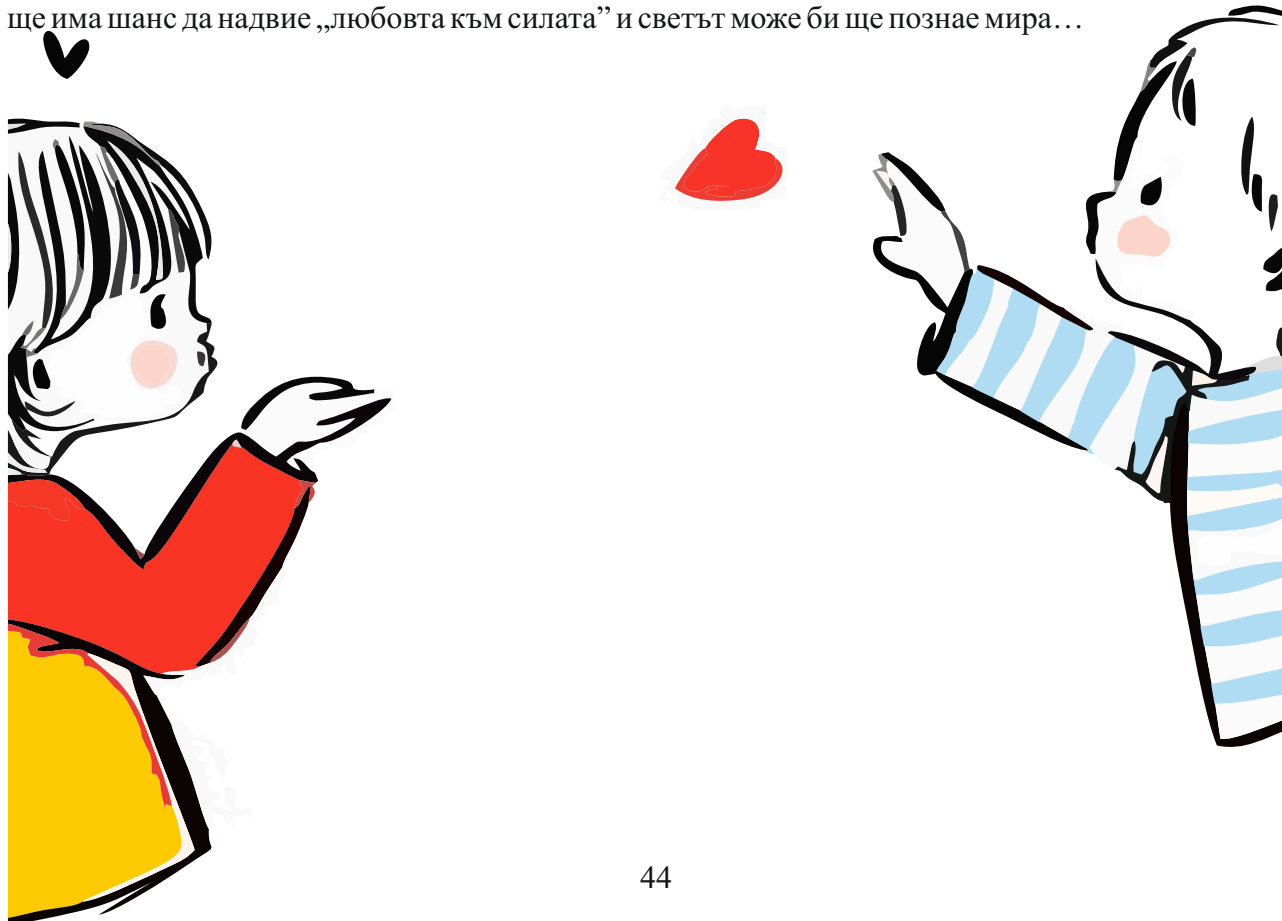

ако го направим, имаме ли гаранции, че силата ни ще спре до необходимия резултат, а няма да стане самоцел... Дали любовта към силата не е заразна?

Има държави, в които народът умира от глад. Други държави са разтърсвани от вътрешни конфликти – войната в Израел се превърна в демонстрация на сила върху милиони палестинци. Силните призови за защита на слабите, отправяни в други случаи, сега са едва споменати. Но иначе твърдим, че сме съпричастни! Десетки хора, между които и деца, умират ежедневно. А войната в Украйна, която продължава повече от две години? Хиляди са жертвите. Защо? Това са невинни хора, които отнасят последствията на „велики“ управляващи, които са „загрижени“ за народа, но театрално – за пред камерите. Говорят се красиви думи за съпричастност, любов към истината, права на човека... А истината прозира в кадрите от разрушенията. Доказването на военна сила е слабост! Противоречията могат да се решават и по други начини. Но се предпочита любовта към силата – грубата сила, която може да наложи на другия нежелано решение и която причинява нещастие за милиони украинци и руснаци. Нима светът е забравил представата за „пировата победа“ – тази, от която никой от участниците не печели нищо, а губи силата си, защото понася твърде големи загуби?!... Нима днес никой не иска да знае уроците на историята, която твърди: „И най-лошият мир е по-добър от най-добрата война!“. И не сме ли наивни ние, които търсим разбирателство и любов, вместо да подклаждаме огъня на противопоставянето?

Какво си ти, любов? Дар и изпитание, болка и радост, човешки стремеж към споделяне и съпричастност. Щастие е да изпитваме различните ѝ форми – безусловната родителска обич, романтичната любов, приятелската обич, любовта към професия или хоби.... Добре е, че можем всеки ден и час да показваме различните страни на любовта в общуването си с хората край нас. Благословия е да имаме семейство, което ни дава любов. А два пъти по-голям дар е умението да даваш любов – на близки, приятели, познати и непознати. Това ни прави хора и изпълва живота ни със светлина и смисъл.

Любовта е благословия, която има нужда да бъде раздавана. Тогава „силата на любовта“ ще има шанс да надвие „любовта към силата“ и светът може би ще познае мира...

Ивон Димитрова Шейнова

15 СУ „Адам Мицкевич“, гр. София, IX б клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„В БОРБАТА С ДРУГИТЕ НИЕ СЕ БОРИМ С ТОВА, КОЕТО СЕ ЯВЯВА
НАЙ-УЯЗВИМО В НАШИЯ СОБСТВЕН ЖИВОТ.“**

СЛАВОЙ ЖИЖЕК

Думите на словенския писател и социолог анализират типична житейска ситуация, която е свързана с отношенията на дадената човешка личност с останалите в обществото и естествения стремеж към себедоказване и себеутвърждаване.

Древногръцкият философ Аристотел в своя труд „Политика“ твърди, че „човекът е обществено животно“. Още античните хора са осъзнали, че в общоприетата представа хората живеят сред себеподобни и се налага да се съобразяват с тях. В обществото съществува естествена йерархия и амбициозният човек се стреми да заеме по-високо място в нея. За да осъществи намеренията си, трябва да спечели надпреварата с конкурентите. Увлечен в тази надпревара, човек неволно открива слабите си места и става уязвим. Върху тази първооснова са и по-нататъшните ми разсъждения, породени от мисълта на Жижек.

Бих сравнила живота с едно платно или с лист хартия. Четката сме ние, а картината е начинът, по който сме извървели пътя си. Този път е много дълъг, непредсказуем и труден, но най-вече – той не върви в една посока. Докато го изминаваме, ние се срещаме с куп препятствия и трудности, които трябва да преодолеем. За всеки човек те ще са различни – за някои по-лесни, а за други – по-трудни. Важно е да се учим от грешките си, защото чрез повтарянето им ние не продължаваме напред. Вървейки по пътя си, ние ще срещнем и доста „дупки“. Някои от които не можем да заобиколим, но повечето сме способни.

Като цяло животът е труден. Това е неоспорим факт. Главното нещо, което ме кара да го нарека такъв, е, че животът е една борба за оцеляване. Тази борба е непрекъсната и тежка.

Нещото, което го има както при животните, така и при хората, е, че по-силният побеждава. Когато се оставим да ни мачкат и използват другите, ние започваме да обезценяваме себе си. Според мен всеки човек трябва да се бори, да защитава и търси правата си. Това е суровата истина.

Напоследък забелязвам как ние се променяме. Но не в положителна насока. Днес хората сме станали доста по-лоши, егоистични, инатливи, но най-вече – представяме се за нещо, което не сме. Всеки прикрива истинската си същност с цел да се впише някъде или за да скрие онова, което го прави слаб. Аз мисля, че няма човек, който да е без слабо и уязвимо място. Но покажем ли го, другите ще се възползват в първия удобен момент. Не всички, но голяма част от хората са лицемерни дори без да го правят целенасочено.

Още едно сравнение, с което свързвам живота, е, че той е като една „игра“. Всеки трябва да напътства своя „герой“.

Ежедневно ние се борим за живота си и за неща, които искаме да постигнем. В играта, наречена „живот“, човек първоначално и по принцип е сам. Близките са до него, помагат му, но никой не управлява нашия „играч“, освен нас самите. В тази игра всеки гледа първо себе си, а след това другите.

Нещото, което е уязвимо в нашия живот, е това, което пазим да не бъде „убито“. Както, когато имаме рана и се грижим тя да зарасне, така ние се опитваме да защитим и премахнем слабата си точка. Ние непрекъснато се борим с нея, понякога дори несъзнателно. Борим се с нея, защото нещото, което ни прави слаби, ни пречи да се изправим и да се борим срещу другите. Ние искаме да постигнем много неща, но това не е възможно, ако първо не поработим върху себе си. Трудното обаче е, че ние се борим както с вътрешния си, така и с

външния си свят. Борбата с другите е нещо, което в днешно време се е превърнало в обичайност и ежедневиe. Ние непрекъснато се състезаваме и надпреварваме един с друг. Ние се борим за живота си, но и за начина, по който ще го изживеем. Но защо се изисква борба? Според мен няма конкретна причина. Борба се изисква, защото човекът е егоист, особено в ситуации, когато „ножът опре до кокала“. В такива ситуации всеки поставя себе си на преден план. Малко са хората, които биха жертвали себе си за сметка на друг човек, за да оцелее. Животът е неравностойна битка, защото хората сме различни. Според Аристотел хората „са неравни“, тоест те не са равни по заслуги, обществено влияние, способности и т.н. Нека обаче да не се превръщаме в животни и да помним, че ние сме това, което науката определя като *Homo sapiens*, тоест „разумно същество“. Нека да се борим за истински важните неща и мечтите ни и да превърнем света в едно по-добро място.

Мисля си колко хубаво щеше да е, ако си помагаме взаимно, вместо да гледаме как да се спъваме един друг!

Александър Алексеев Джаджев
ПМГ „Акад. Сергей Корольов“ – Благоевград, X клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„КОГАТО СИЛАТА НА ЛЮБОВТА НАДМИНЕ ЛЮБОВТА КЪМ СИЛАТА,
СВЕТЪТ ЩЕ ОПОЗНАЕ МИРА.“ ДЖИМИ ХЕНДРИКС**

Насилственото налагане на идеология, авторитет, религия, както и борбата за контрол на ресурсите на планетата са от основните причини за конфликт в обществен, личностен и междудържавен план. Още преди зората на първите цивилизации хората са се разделяли, избивали и мразели поради грешно външно насочване на волята на власт, налагане на своето за истинно над другите. Колко дребнаво!

Човек е смъртен. Тази мисъл сама има силата да го извиси над прозаичността, да погледне и прегърне съседа, но мнозинството от обществеността е държана на каиш от недостатъчност, с врат, твърде ограничен, да го погледне така, и затова често го прави иначе. Малко са войниците в окопите, които желаят война или да убиват изобщо.

Средата, в която човек расте, е от есенциално значение за възприятията му нататък в живота. Любовта е в основата на преодоляването на различия и омразни чувства към другите. Тя е нещо, което може да бъде възпитавано и има множество аспекти. Любовта към себе си например подпомага увереност, самоуважение и разбиране.

Някои биха се аргументирали, че човек е изначално алчен, жесток, животно по природа и че да обича, е противоположно за него. Животът е любов, Бог е любов, човек в своята същност е любов. Човек е априорно добър, защото, ако беше иначе, човечеството щеше отдавна да се е самоунищожило. Любовта свързва, обединява, както пише Толстой в „Анна Каренина“: „Той не знаеше къде свършва той и започва тя“, в контекста на отношенията между наскоро омъжени съпрузи.

Любовта, в случая, не е онази земна, завистлива шумна страст, за която често се пише, не е простото съвкупление. Апостол Павел обяснява на коринтяните, че любовта не завижда, зло не мисли, не се гордее. В кореспонденцията между Махатма Ганди и Лев Толстой последният пише: „Любовта е единственият начин за спасение на човечеството от всички злини“. Тя възпитава смирение, прошка и стои в основата на християнския морал. Христос е казал: „Ако те удари някой по едната буза, обърни и другата. Ако поиска долната дреха, дай и ризата си“. Така той отрича грешната общоприета тогава представа за справедливост, основана на принципа „Око за око – зъб за зъб“, като по-късно Ганди ще бъде цитиран, и то толкова често, че дори ще стане банален със своята добавка: „... и скоро целият свят ще ослепее“. С последното той цели да покаже, че хората често се нахърняват едни други, но човек не трябва да ползва средства за насилие, не трябва да търси отмъщение, защото иначе единствено се продължава цикълът на омразата, докато едната страна не може да отвърне.

Всеки има представа за добро и зло и действа въз основа на нея, има визия какъв трябва да бъде светът, и се опитва да я материализира. Конфликти избухват, когато някой се опита да наложи своите виждания над друг насилствено, а другият отказва да ги приеме. „Във войната няма победители“ и когато другият е скъп, загубите изглеждат твърде тежки за тесногърдие. Логично е страните да обсъдят възможностите за бъдещи действия заедно, излизайки извън собствените представи и вниквайки в другите. Това често се е оказвало мъчно и затова човечеството е виждало войни, предизвикани от убийството на свиня, изчезването на кофа за кладенец и убиването на куче на границата.

Любовта е търпелива, прощаваща, смирена, разбираща, събираща. Ако човечеството достигне състояние на всеобща любов, то ще престане да бъде сбор от единици, а флуидно,

единно, насочено цяло, което взаимно приема всяка друга част за своя, ще опознае себе си истински.

Любовта към силата на индивидуално ниво изгражда качества, самоутвърждава човека в света, поддържа стремежа му към развитие. Тази любов към силата Ницше ще нарече „воля за власт“ и според него чрез нея човек изразява своята същност и ценности. Изведена до крайност обаче, тя става алчна, отчуждаваща, угнетяваща, лична. Ако човечеството е обхванато от мания за сила, то ще секне да съществува като общественост изобщо, животът би бил постоянно съревнование, война, от която някаква изгода имат единствено тези, установили се трайно на върха.

Любовта изобщо е коренно различна от любовта към силата по същност. Докато съществува последната, ще съществува и Аз-ът, ще съществуват и конфликти. Чрез любовта към силата човек развива своите качества, твори, утвърждава себе си в света, но обичайки съседа си, както обича себе си, той възприема чуждото и го имплементира в своя мироглед, обогатява се. „Всичко, което знам, знам от любов“, е казал Толстой.

Когато „ние“ се превърне в аргумент, по-силен от „аз“, тогава ще настане мир. Когато чуждото благосъстояние е въпрос, равнопоставен на собственото, тогава обществото ще бъде едно. Когато последното се превърне в действителност, човечеството ще възпре своя хаотичен ход на действие и би започнало да се движи канализирано в своя напредък, без стъпки назад и встрани. Но ценностната система на съвременния човек е твърде различна и би било мъчно да промени вижданията, в които се е впил с кървясали пръсти, защото да се откаже от тях, означава да се откаже от живота си досега. Животът е постоянна надпревара и победители са единствено първенците. Чувства се естествено за човек да саботира, мами, лъже и ако последното бъде прието за вярно, той ще бъде напълно оправдан. Но ако животът е групово изкачване на планина, то тогава саботаждът е против цялото и би било жестоко някой да бъде убит, защото друг желае гледката от върха, а място там има.

Има люде, чиято изгода не е в подобни виждания, които са приели позиции без желание да ги предадат за общо благо. Паметта не забравя, има много изцапани с кръв ръце, някои все още капещи, но любовта е за прошката. Хората са много зло сторили едни на други и много зло ще си сторят, но любовта е за прошката, за подаване ръка на оцапаната такава. И ако, докато Егото крещи против, докато голямото благосъстояние изглежда все толкова атрактивно, човек осъзнае, че това са материални, изпразнени от съдържание хартийки и пръст, че е смъртен и всички кавги и дразги са тривиални глупости без реален смисъл във времето и пространството, и стори смирено път на любовта, приеме я като част от себе си и активно я практикува, то тогава светът ще опознае мира.

Кристиан Даниелов Петров
ППМГ „Никола Обрешков“, град Казанлък, XI клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

„В БОРБАТА С ДРУГИТЕ НИЕ СЕ БОРИМ С ТОВА, КОЕТО СЕ ЯВЯВА НАЙ-УЯЗВИМО В НАШИЯ СОБСТВЕН ЖИВОТ.“

СЛАВОЙ ЖИЖЕК

Вместо увод

В края на поредния ден като миг от вечността аз съм отново изправен пред всичките си проблеми. И ако има смисъл от това, че дните си прекарваме пред екрани, то той е в това, че щом изключим устройствата, образът, който се вижда в нас, е нашият собствен. Така човек, днес улеснен от безбройните възможности да избяга от себе си, се вижда в своя собствен проблем – в самия себе си.

Човекът е резултат от взаимодействието на редица фактори в такива периоди от време, в които лято и зима се сливат в пролет и есен и губят смисъла си на измерители на времето, защото са твърде къси. Природата създаде живота във водата, пренесе го на сушата, даде му крайници и накрая го кръсти „Човек“. И отреди на човека върха, защото той е венецът на творението.

Далеч от всякакви спекулации за собствената ни уникалност трябва да се отбележи, че самовъзприемането ни за венец на творението ни прави жестоки и самодоволни. Когато си на върха, нищо не може да те уплаши, другият индивид е подобен, съответно познаваем, съответно предвидим и накрая – победим. Другият вид е нисш, защото все пак ние сме висши. Иначе казано, човек изпада в противоречие в своята битност, обзета с безгранична горделивост над всички останали. А се оказва, че това, което не познава, е у самия него. Тъй като човек не обича незнанието, той, в своите само няколко пращинки от пясъчния часовник на мирозданието, се бори с това, което той създава като „Свят“.

За живия живот

Когато човекът се появява на този свят, в кръвта му текат милиони години еволюция. Периоди, в които се появяват видове със свои видови особености, които или се унаследяват, или се губят безвъзвратно. Защо се губят? Защото умират. Висококонкурентната реалност на природата поставя на изпитание всяка слабост у живите организми. Така всеки живот в дивото е живот – игра на зарове. Разбрал това, човекът използва разума си, за да надвие смъртта.

И успява. Огънят, на който в митологията, литературата и редица области на човешката дейност се отдава голямо значение като на носител на знанието, символ на бунта и предвестник на разрухата, е едно от ценните човешки постижения в ранните години на съществуването. Уседналият начин на живот, неолитната революция, когато човек открива земеделието, води до това, че той вече може да се изхранва с това, което сам е произвел от земята, осъществявайки връзката между живо и неживо, изхранвайки себе си, без да е необходимо да убива. Човек използва разума си и открива словото, което е навярно най-великото ни откритие. Словото предава спомените от миналото, съхранява паметта и всъщност позволява всеки един от нас, оставил ярка следа след себе си, да е безсмъртен.

И може би заради това осъзнатият човек, превърнал живота в ценност, се опитва да го съхрани. Когато слабост се прояви в човешки индивид, нашето общество се стреми да бъде приемащо, подкрепящо. Защото човекът, бидейки разумен, е добър. И така побеждава жестокото в природата.

Но не сме тъй добри, защото не помним

Ако трябва да препрочетем предходното, трябва да подходим критически. Човешкият живот не е безкраен извор на добри примери. Защото човекът, както личи и в библейските текстове,

възприемани като универсални, изпитва любопитство и по отношение на забраненото. Изхождайки от това, че човекът може да управлява заобикалящия го свят, той решава, че може да се разпорежда с него.

Конфликтите, на които човечеството става свидетел в историята, са ни повече, ни по-малко конфликти на човека със самия себе си. Не конфликти между хората. Войни между мен – това, което съм, и аз – това, което е отвътре. Защото само когато човек е осъзнат със себе си, само тогава той може да бъде пълноценен.

Към самия себе си

Цял живот възприемам себе си като последствие от някакъв величав замисъл, та когато срещам останалите, винаги се отнасях с пренебрежение към тях. В тях виждах нещо, което, макар и да виждах у себе си, не възприемах като свое. Държах да съм „с чиста съвест“ пред неясно кого, но щом виждах тези проявления, аз държах да ги порица.

Всеки път, когато го правех, чувствах някаква неопределена вътрешна удовлетвореност. Бях победил, но със сигурност не отсрещния човек. А знанието, че има някой друг, ме правеше неспокоен. Бях сам, а сякаш тъмнината на неизвестността в самия мен ме преследваше. Изградих навика всяка вечер да сядам пред огледалото. В него можех да се уверя, че няма друго.

Сега, когато се замисля,
толкова на място всичко се подрежда,
разбирам що за нещо ставало е дума.

А не беше очевидно.

Хубаво е с лъжата.

СТРАХ обаче аз изпитах.

И както пише Ницше: „Страхливият не знае какво е да си сам“. Зад моя стол винаги стоеше някой.

За/Из/ключение

Човешкият живот е скъп, макар и да можем да превъзмогнем последния удар на часовника. Без написаното да се приема като апология, има смисъл в борбата със себе си. Защото няма друго освен нея. В света, който създаваме през живота си, защото друг свят няма, всеки един от нас се сблъсква с образите, които сам е създал.

Сантименталността ни пречи да се разделяме с каквото и да било, камо ли със собствените си спомени. Бруталността на ежедневието и неумолимият ход на времето ни карат смело да режем парчета от себе си – от уязвимостите си. Така в борбата със себе си човек спасява най-ценното. Защото човекът, който се бори с другите, не се бори с никого. Този, който се бори със себе си – се бори с всичко.

Когато „е“ ще стане „беше“, всеки един от нас трябва да е наясно с решенията, които е взел във всеки един конкретен момент. Когато „утре“ ще бъде „днес“, борбата с уязвимото трябва да бъде приключена. Защото него вече не трябва да го има.

вор на добри примери. Защото човекът, както личи и в библейските текстове,

Мария Ивова Николова
Средно училище „Христо Ботев“ – Враца, XII клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ВТОРА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

„В БОРБАТА С ДРУГИТЕ НИЕ СЕ БОРИМ С ТОВА, КОЕТО СЕ ЯВЯВА НАЙ-УЯЗВИМО В НАШИЯ СОБСТВЕН ЖИВОТ.“

СЛАВОЙ ЖИЖЕК

Ежедневният ни дискурс е логическо следствие от взаимодействието между вътрешния ни свят, социалната и емоционалната интелигентност, която притежаваме. Хармонията у нас рефлектира в ефективна социална комуникация. Дисбалансът и вътрешните ни борби обаче неминуемо намират външен израз в борба с другите. Най-трудно укротяваме собствените си страхове и дефицити, затова е по-лесно да ги проектираме върху другите с надеждата те да поемат товара на вътрешните ни конфликти и така да избягаме от отговорността за решаването им.

Често, за да преодолеем дистреса, влияем на другите – волево или несъзнателно – чрез защитни механизми. Социумът обаче също оказва въздействие върху психосоциалното ни развитие още от зората на нашия живот. За Сартр „Адът – това са другите“, тъй като личният му опит е резултат от несполучливо взаимодействие с лица, формирали негативна представа, основана единствено на физическите му характеристики. При наличие на вътрешна неудовлетвореност и несигурност лесно попадаме в капана на негативен Аз-образ. Ако неудовлетворителното общуване с другите се случва в ранна детска възраст, стигматизира самооценката на детето за дълъг период или за цял живот. В зависимост от кризата, в която се намира детето, според класификацията на Ерик Ериксън подобно негативно влияние води до невъзможност за изход. По този начин крехкият индивид е объркан и формира недоверие, срам и съмнение, вина, малоценност, а впоследствие – и объркване на ролите, изолация, стагнация или отчаяние.

Когато сме неудовлетворени в начинанията си и не се справяме с кризисните си етапи, настъпва повратна точка в нашия живот, наречена от Карл Ясперс „гранична ситуация“. Други екзистенциалисти я определят като „екзистенциална криза“ – ситуация, в която личността се изправя пред човешката ситуация в нейната цялост. Попадаме в капана на екзистенциалната фрустрация и кризите, когато сме подложени на голям стрес, изправени сме пред трудно решение, загуба на близък или други значими събития. Има два изхода от кризата – труден и удовлетворителен за личността или лесен и пагубен.

Живеем със съзнание за крайното си битие. Краят във физическите и духовните му измерения приближава с всеки изминал ден, като ни превръща в уязвими същества. Натрупва се напрежение от очакването на крайната точка. В тези моменти комуникацията е задължителна за просперитета ни. Ако другите ни подкрепят, възможността за позитивна развръзка е реална. В противен случай екзистенциалната криза се задълбочава, изпадаме в ноогенна невроза, в която картината на света е отегчаваща, ненужна, безсмислена и досадна, създаваща дисонанси у нас.

Неслучайно Албер Камю анализира абсурдността на живота, като достига до заключението, че основният философски въпрос е въпросът за самоубийството. Това за мен е „лесният изход“ от вътрешните борби и кризите. Лесен, но егоистичен изход за индивида, тъй като аз не бих нарекла личност човек, който избира собственото си бързо избавление и оставя близките си пред неизбежна мъка. От многото негативни перспективи носителят на Нобелова награда е против самоубийството и го смята за абсолютна форма на примирение, затова и абсурдният герой Сизиф е щастлив, тъй като борбата е достатъчна, за да изпълни сърцето му.

Споделям позицията на Виктор Франкъл, че на човек никога не е отнето всичко, докато има свободата да избере своята ответна реакция. Не можем да избягаме от страданието, но винаги имаме свободния избор да се вкопчим във волята за смисъл, защото, ако изобщо има смисъл в живота, то трябва да има смисъл и в страданието – в душевния ни свят и в социалния живот. В своя жизнен път следвам тезата на Барух Спиноза, че „емоцията, която е страдание, престава да бъде страдание веднага щом си съставим ясна и точна картина за нея“. Предпочитам да се боря, достигайки самоактуализация, за да стана достойна за страданията, съпътстващи екзистенцията ми. Да, трудно е, но и Виктор Франкъл заключава, че „малцина са способни да се домогнат до такива високи морални измерения“.

Всичко е в собствените ни ръце, или както е казал Протагор: „Човек е мяра за всички неща – на съществуващите, че съществуват, и на несъществуващите, че не съществуват“... Така е и с отношенията, емоциите ни, които са интенционални и рефлексират върху другите хора. Борбата у нас непрестанно намира израз в „есенцията на екзистенцията ни“ чрез множество вербални и невербални интенции към другите. Ако съвестта ни е спокойна, то тогава постъпваме добросъвестно и сме в хармония с другите. Когато имаме натрупан дисбаланс и поведението ни е изпълнено с морални дефицити като самонадеяност, лицемерие, суета, обидчивост, капризи, лъжи, то вътрешната борба придобива израз на защитен механизъм. За да запазим хомеостазата у душевния си мир, насочваме борбата от себе си към другите, реализирайки видоизменен вариант на един от механизмите на „бягство от свободата“, описани от Ерих Фром – унищожавам света, за да не ме нарани. В случая, за да не нараня себе си, избирам по-лесния вариант – насочвам гнева и стихията от негативни неовладени емоции у себе си към другите.

Дихотомията между целостта на личността и борбата между вътрешния и външния свят резултира в конфликт или симбиоза. В стремежа към автаркия и атараксия ние всъщност преживяваме огледално ниво на самосъзнание, където уязвимостта и страховете ни се отразяват в отношенията с околните. Така борбата с другите става пътят, чрез който опознаваме и преодоляваме своите вътрешни конфликти. Този път може да ни доведе до така желаната изстрадана, но автентична екзистенция. Тя започва от външна проекция на „воля за власт“ и доминиране, която разглеждаме като възможност за личностно развитие и утвърждаване.

Чрез осъзнаване на този дуален аспект на борбата – вътрешен и външен, можем да постигнем самоактуализация и разбиране за качеството и същността на междуличностните взаимодействия. Неизбежно в живота си се сблъскваме с обстоятелства, които ни фрустрират и правят уязвими. От нас зависи дали ще останем когнитивно и емоционално мързеливи, позволявайки на вътрешната борба да победи нашия Аз, или в името на смислено битие ще побеждаваме всяко „защо“ и „как“, утвърждавайки личностната си идентичност.

Нина Николаева Кирилова

СУ „Епископ Константин Преславски“, гр. Бургас, IV Б клас

I^{во} МЯСТО ВЪВ ПЪРВА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

МАЙЧИНА СЪЛЗА

Заромоля дребен есенен дъждец. Жълтият листак в градината светна. Големите гроздови зърна под лозницата набъбнаха и кожицата им взе да се пука. Наведе моравото димитровче цветове над търкулнатото в шумата пукнато гърне. Сви се малкото птиче-лястовиче в дъното на гърнето и затрепера от студ и мъка. Всички си отидоха. Отлетяха на юг неговите две сестричета. Изгуби се майчицата му в топлите страни. Кой ще го стопли в тая дъждовна нощ? Оставиха го само в дъното на гърнето, защото беше сакаето и не можеше да лети. През лятото избухна пожар в къщата, под чиято стряха майка му беше свила гнездо. Докато старата лястовичка смогна да грабне рожбата си от огъня, един въглен падна в гнездото и парна лястовичето по дясното крило. Голото пиле примря от болка. Когато се свести, то видя, че се намира в ново гнездо, а над него седи майка му с клюмнала глава. Най-напред се опита да раздвижи крилца, но не можа, защото дясното, изгореното крило беше изсъхнало.

Търкулна се лятото. Потъмняха гроздовите зърна. Пукнаха се пъпките на димитровчетата в градината. Почнаха да се събират лястовичките по телеграфните жици. Те се готвеха за път. Жиците заприличаха на броеници.

Една сутрин старата лястовичка смъкна своята сакаята рожба в градината и рече:

– Мило дете, ние днес ще заминем на юг. Ти не можеш да летиш. Затуй ще останеш тука, ето в онуй гърне съм ти нагласила мека перушина. Там ще лежиш. А когато огладнееш, излез навън и си клъвни нещо. Цялата градина е зарината с плод. Виж какво хубаво димитровче е склонило чело над входа на гърнето. Ти не тъгувай. Напролет ние пак ще се върнем.

– Благодаря, майчице, дето си се погрижила за мене! – промълви сакалото и за да скрие сълзите си, навря главица под крилото на майка си и притихна.

Всички си отидоха. Занизаха се мрачни дни. Заваля дребен дъждец. Наквасеното димитровче тежко отпусна цвят над гърнето. Една дъждовна капка се търкулна по най-долния листец на цвета и се нагласи да падне.

– Ах, колко съм уморена! – въздъхна тя.

– Откъде идеш? – попита любопитно лястовичето.

– Остави се. Голям път изминах. Ида от Великия океан. Там се родих. Аз не съм дъждовна капка: Аз съм сълза.

– Сълза ли? Каква сълза? – надигна се тревожно лястовичето.

– Майчина. Историята на моя живот е къса. Преди девет дена уморена и насълзена лястовичка кацна върху мачтата на един голям океански параход. Аз стоях в дясното око на кахърната птичка. Океанът ревеше. Духаше силен вятър. С немошен глас продума лястовичката на вятъра:

– Братко ветре, когато ходиш над света, ако минеш през България, отбий се при моето сиротно пиле и му кажи да се пази от черния котак, който се върти в градината. Забравих да поръчам на рожбата си, когато тръгнах. Кажи му още, че моето сърце изсъхна от мъка.

– Къде е твоето лястовиче? – попита вятърът.

– Оставих го в едно пукнато гърне, търкулнато в градината, където цъфтят морави димитровчета.

Додето изрече тия думи старата лястовичка, аз се отроних от окото ѝ. Вятърът ме грабна и ме понесе над света. Девет дена летях. Ето сега паднах на туй цвете. Колко съм уморена! Искам да капна и да заспя.

– Значи за мен си дошла. Мен си търсила толкова време. Горката ми майчица, колко ли се притеснява?! Но да знаеш, че не съм самотно. Катеричката и язовецът ме пазят от котарака. Те станаха мои приятели и ми носят храна, докато заздравеят крилцата ми. А като дойде зимата, ще се топлим тримата. Те също са останали сами. Напролет ще чакам семейството ми да се завърне и ще ги запозная.

– Това е наистина чудесно! Но аз съм много уморена вече!

Тogaва лястовичето се изправи и пое с човчицата си сълзата, сякаш беше майчина прегръдка. Не след дълго се появиха катеричката и язовецът, които носеха малко семенца. Малкото лястовиче им разказа за необикновения си ден и за надеждата, която му донесла една уморена майчина сълза. Тримата приятели се сгушиха в топлото гърне и заспаха.

Когато утрото настъпи, лъчите на слънцето проникнаха през облаците и осветиха градината. Лястовичето се събуди първо и усети топлината на своите нови приятели. То разпери крилца и направи няколко пробни движения. Чувстваше се по-силно и уверено. Катеричката и язовецът го наблюдаваха с гордост и радост.

– Готово ли си? – попита катеричката.

– Да, готово съм! – отвърна лястовичето с усмивка.

Те излязоха от гърнето и се отправиха към края на градината. Лястовичето разпери крилца и полетя високо в небето. Катеричката и язовецът го гледаха с възхищение, докато то правеше кръгове над тях.

– Никога не съм било по-щастливо! – извика лястовичето, докато се рееше във въздуха.

От този ден нататък тримата приятели станаха неразделни. Те се грижеха един за друг и споделяха радостите и трудностите на живота. Когато пролетта настъпи, лястовичето посрещна своето семейство с гордост и радост. Родителите му бяха изумени от голямата промяна и благодарни на новите му приятели.

Градината отново оживя, изпълнена с песни и смях. Лястовичето, катеричката и язовецът знаеха, че истинското приятелство и любов могат да преодолеят всякакви препятствия и да донесат светлина дори в най-тъмните моменти.

Дарина Радостинова Петкова
СУ „Епископ Константин Преславски“, гр. Бургас, VI клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ВТОРА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„КОЙ КАЗА, ЧЕ МЕЧТИТЕ ТРЯБВА ДА СИ ОСТАНАТ ПРОСТО МЕЧТИ.“
– „МАЛКАТА РУСАЛКА“, ХАНС КРИСТИАН АНДЕРСЕН**

Колко е хубаво човек да мечтае! А още по-хубаво е, когато мечтите ни станат реалност! За моите крехки дванадесет години, минавайки през различни етапи от моя живот, имам, разбира се, и разнообразни мечти. За моя безумна радост, много от тях вече са се осъществили, от други се отказах поради надрастване на детските ми копнежи и желания, а за трети продължавам да бленувам и да преследвам с цялото си сърце и душа.

В днешно време моето поколение получава твърде много информация, достигаща до нас по различни направления. Тя ни обогатява, вдъхновява, но и ни ограбва откъм енергия, емоция, време и ни внушава чужди идеи и мечти. А аз искам да живея живота си по мой начин, по мой модел и с постигане на моите мечти, а не повлияни от други хора или социални мрежи. В днешния динамичен свят, бил той дигитален или реален, бляскав или прозаичен, лустросан или автентичен, ние трябва по-често да се вглеждаме в самите себе си. Трябва да сме наясно със собствените си потребности и възможности и да не позволим да се изгубим между мечтано, реално и виртуално.

Много често мечтите ми се зараждат в сънищата. И внезапно ме озарява и мисълта, че неслучайно на английски думата за мечта и сън е една и съща и тези значения се преплитат и сливат неразделно. И ще се окаже, че сънищата ни и мечтите ни могат да бъдат проява на нашата най-висша и истинска същност. Вероятно не ние, а мечтите сами намират начина и пътя да достигнат до определения човек, те сами искат просто да ги изберем.

Мечтите са нещо, което никой не може да ни открадне, и ако някой може да попречи те да не се сбъднат, това сме единствено ние. Те могат да бъдат двигателят на нашия живот, силата и страстта, която ни тласка към постоянно усъвършенстване и придава смисъл на това, което вършим.

Прекрасно е да мечтаем, но дали понякога мечтите ни не ни се случват твърде бързо и дали сме готови за тях?! Има мечти, които със своя по-скоро фантазен характер ни помагат да се справим със стреса, умората и неудовлетворението. Има и мечти, които носят заряда да променят из основи нас, пътя и живота ни. Ако не мечтаем, в живота ни няма да има надежда.

Да мечтаеш може да бъде безкраен творчески процес. Нека съчетаем мечтите си със страст и действие, защото няма невъзможни мечти. Да мечтаем, да вярваме, да продължаваме да се стремим към невъзможното и да го правим истина и реалност в живота си.

Когато човек се стреми да реализира мечтата си, в него се разкриват най-добрите качества, които му помагат да действа, и всичките му таланти и способности се проявяват напълно. Известно е, че истински успех може да се постигне само в областта, която човек искрено обича. И ето тук моля да ми позволите да Ви разкажа моята история за сбъдната „невъзможна“ мечта.

От малка се занимавам с китара и отскоро проявявам и сравнително добри вокални умения, които с времето, при упоритост и желание от моя страна, си мисля, че ще се разгърнат в по-голям диапазон. Покрай родителите си слушам различни жанрове музика, но най-вече ми попада италианската. И ето че за моя поредна публична изява, изучавайки един от най-запомнящите се и емблематични златни хитове на италианската популярна музика – „Liberta“ на любимците ми Ал Бано и Ромина Пауър, разбирам случайно, че самият Ал Бано Каризи е поканен да пее на Арена Бургас след няколко месеца.

Обзе ме трепетно вълнение, трудно за описване. И ако това не е съдба – да подготвям една от любимите си песни на случаен принцип, и то на певец, който скоро щеше да стъпи на българска земя! За моите връстници вероятно неговото име не говори нищо и не биха разбрали моите силни емоции. Аз мигновено започнах да си представям съвместната ни изява на една сцена с този легендарен певец, изпълнявайки тази невероятна мелодична песен.

Вечер лягах с мисълта за предстоящия ни концерт и сутрин ставах щастлива от факта, че в света на сънищата си аз многократно изживяха момента на бурните аплодисменти на публиката. Тази мечта ми даде криле. Аз се хвърлих стремглаво към нея като след хвърчило, носено от вятъра. Излязох от зоната си на комфорт и то през любимата ми лятна ваканция, свирейки непрекъснато и пеейки, за да следвам посоката на мечтата си. Мотивирах се и лично се надъхвах, повтаряйки си непрекъснато, че „Всяко голямо пътуване започва само с една малка крачка“. Но моята крачка бе доста голяма за моята възраст, а именно – да усъвършенствам италианския език, да подобря вокалното си и инструментално изпълнение, за да мога да отвее конкуренцията и да покоря сърцата както на италианската световна звезда, така и на бургаската публика.

Тръгвайки по пътя за осъществяване на изконната си мечта, преодолявайки не малко препятствия и затруднения, включително високи температури и загуба на глас ден преди концерта, аз заставах лице в лице с моята голяма мечта. Страстно следвайки я месеци наред, поемайки немалка отговорност на нежните си плещи, откривайки неподозирани таланти и възможности в самата себе си, мечтата ми стана една прекрасна реалност. Пред близо 5 000 души водещите обявиха името ми и аз, без никакво сценично притеснение, учудващо дори и за мен самата, заставах съвсем сама, с китара в ръка, по средата на голямата сцена. За миг забравих, че хиляди погледи са насочени към мен. С цялата си любов към музиката и огромното уважение, което питая към Ал Бано, с помощта на висшите сили, още с първите запети тонове сякаш отново попаднах в магята на сънищата и всичко наново се сбъдна, но вече в истинския живот. Хората започнаха да ме аплодират. Действителността дори надмина и най-големите ми очаквания в моята „невъзможна“ мечта. След минути вече пеех заедно с Ал Бано и неговия бенд. И си казах тогава наум: „КОЙ КАЗА, ЧЕ МЕЧТИТЕ ТРЯБВА ДА СИ ОСТАНАТ ПРОСТО МЕЧТИ?“. И нека не спираме да мечтаем, да продължаваме да се вираме през магическите очила на желанията си, защото това е храна за душите ни, стимул да продължаваме напред. Мечтите са тази съзидаваща космическа енергия, даваща сили, вдъхваща вяра, извисяваща духа! Те са тези, които ни дават привилегията да се усмихваме на живота, те ни окриляват, дават ни смелост, развиват ни и ни правят по-добри хора.

Поемем ли по пътя на мечтите, ни очаква един напълно нов свят – светът на нашите най-съкровени желания и неограничени възможности. А какви ли мечти ще се зародят в мен тепърва, какво ли ме очаква занапред, само бъдещето ще покаже...

Лилия Василева Жостова
ПМГ „Акад. Сергей Корольов“ Благоевград, X клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**“ДА ИМАШ МИЛОСТ КЪМ НЕМИЛОСТИВИТЕ Е ТАКА ПОДЛО,
КАКТО ДА Я ОЧАКВАШ ОТ ТЯХ” – ИВАН ВАЗОВ**

Милостта и подлостта представляват две реки, извиращи от един и същи извор, но течащи в две противоположни посоки. Противоположните посоки от своя страна загатват идеята за различна цел – различно място, което следва да бъде достигнато. Но въпреки различната крайна точка, началната такава е обща. Изворът е събирателен и разкриващ – той е способен да даде живот и на милостта, и на подлостта – две от само себе си взаимноизключващи се понятия, които при обединение какво създават? Живота. Но не се появява животът, защото неговите компоненти са специфично концепциите за милост и подлост. Животът е този, който крепи представата за себе си върху антонимното и взаимно погубващото се, като при тяхното обединение се прокрадва и идеята за цялото. Животът е есенцията на извора, даващ началото на всичко съществуващо. Като всеки отделен елемент на съществуващото, който при своето създаване се разделя на две противоположни парчета, обречени вечно да се привличат и отблъскват, тук намира място и китайската метафизична концепция за Ин и Ян: за черното и бялото, за деня и нощта. За оприличаването на едното човек е необходимо вече да познава и другото, а различен метод на мислене би бил дори невъзможен. Запознавайки се с една концепция, човек неусетно се докосва едновременно и до двете нейни половинки, обречени да вървят ръка за ръка.

А Паскал ще каже: „Каква химера е човекът? Каква новост, каква уродливост, какъв хаос, какъв обект на противоречия, какво чудо!... Гордост и измет на вселената“ – самият човек е олицетворение на живота в цялост, а това е така, защото човекът сам по себе си е изначално място на хаоса, на противоречието и на несигурното. Човекът носи със себе си представата за преходното, но заедно с това и вечно желанието за надмогване на съответната преходност и създаване на сигурна позиция, която да го крепи и която той да защитава и отстоява – „Човекът е въже, опнато между звяра и свръхчовека, въже над пропаст“ (Ницше). Бидейки продукт на хаоса и носейки есенцията на живота в себе си, човек сам по себе си представлява извор, способен да дава началото на хаоса и противоречието. Всичко, което извира от човека, носи представата за дуалистичната природа на създателя си. Като разумно същество обаче човекът има способността избирателно да контролира извиращата от него енергия – от него зависи коя река ще бъде по-пълноводна и къде водата ще бъде по-бистра или съответно по-мътна. Но въпреки уменията да контролира, човек няма способността да се противопостави на живота в цялост, както и на неговите методи на есенциране. И подобно на третия принцип на механиката, който гласи, че всяко действие има еднакво по големина, но противоположно по посока противодействие – противоположната на създадената от човека енергия намира пътя си обратно до първоначалния източник.

Подлостта, която намира мястото си при даването на милост на тези, които не я търсят или ценят, се утвърждава именно като противодействащата сила на подарената милост. За разлика от по-дарената милост обаче, подлостта не се отнася до получателите, защото тя не е била пряко създадена от милостивия, който дарява – единствената жертва на безгрижно подарената милост се явява самият милостив. В опита си да извърши доброта, той наказва самия себе си за лекомислието и глупостта си – запознава неспособния да създава красиво (добро) със самото красиво в цялост, като така съумява

единствено да опетни собственото си достойнство. В този опит за предаване на знание прозира и семето на надеждата, което милостивият се опитва да засади в неплодородната почва на лъжата. Чрез действието на запознаване на немилостивия с концепцията за милостта се създава очакването за промяна – неспособният да успее да надмогне представите си за себе си в старание да достигне и възможностите на милостивия. Това отново се явява като проява на подлост към самия себе си, който разкрива напълно същността си пред измамно красивия вид на надеждата.

Липсата на критично мислене и лековерието на милостивия единствено откриват пред него болката, като появата на надежда и очакването му за промяна на другия единствено го приближават повече до неизбежния сблъсък. Но както Унамуно би казал: „Болката е субстанция на живота и коренът на личността, защото само ако страдаш, можеш да бъдеш човек“. Подлостта, на която милостивият сам се подлага, е ключова съответно за неговото доизграждане и доусъвършенстване като личност. Без преминаването през необходимата гранична ситуация човек не открива и възможността да преоткрие и съответно да превъзмогне скучното си и обикновено съществуване. Именно сблъсъкът с агонизиращата надежда и личното подло отношение са трудните стъпала за изкачване, които доближават личността до вечно желаната и утвърдена позиция, представляваща желанието ѝ да се противопостави на протяжността и преходността си – „Най-бързото животно, което ви отнася към съвършенството, е страданието“ (Майстер Екхарт).

Белинда Якуб, XI клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„НАКРАЯ ЩЕ ЗАПОМНИМ НЕ ДУМИТЕ НА НАШИТЕ ВРАГОВЕ,
А МЪЛЧАНИЕТО НА НАШИТЕ ПРИЯТЕЛИ.“ – МАРТИН ЛУТЕР КИНГ**

Мартин Лутер Кинг младши (1929–1968) е един от най-известните и уважавани борци за граждански права в Съединените щати през 20-ти век. Той е лидер на американското движение за граждански права, който не само че се бори срещу расовата дискриминация, но също така предава послание на мир, състрадание и ненасилие. Най-значителното дело, което той извършва в своя живот, е борбата за равенство и справедливост за афроамериканците, като най-голямото му постижение е кампанията за премахване на сегрегацията и прокарването на Закона за граждански права през 1964 г. Той е известен със своето историческо слово „Аз имам мечта“ и с усилията си за мирно въздействие върху обществото чрез протести, като например тези, които довеждат до Марша на Вашингтон през 1963 г.

Твърдението, че мълчанието на нашите приятели може да бъде по-опасно от действията на нашите врагове, подчертава философския парадокс на моралната отговорност на индивида в обществото. Мълчанието е форма на бездействие, която не само че съществува като пасивност, но и засилва несправедливостта, когато хората, които могат да направят разлика, не се намесват по свое собствено „нежелание“. Според Джон Стюарт Мил личната отговорност изисква намеса, когато обществото нарушава морални принципи. Мълчанието на хората в позиция на влияние е форма на морална абдикация, която поддържа съществуващите институционални превзетости. Хана Арендт също твърди, че бездействието на добрите хора е ключово за укрепването на потиснически режими, като това е видно в примера с нацистката епоха. По същия начин действията на Мартин Лутер Кинг, които изискват активна намеса срещу расовата дискриминация, демонстрират как мълчанието и бездействието могат да задълбочат неравенствата. Мълчанието като пасивна подкрепа за статуквото укрепва системите на деспотично владичество и манипулация в обществото. Мартин Лутер Кинг посвещава живота си на борбата срещу расизма и дискриминацията. Един от основните аргументи в неговото послание е, че тишината и бездействието на мнозинството могат да бъдат разрушителни, когато става въпрос за правата на малцинствата. В своето „Писмо от затвора в Бирмингам“ той изразява разочарованието си от църковните лидери и интелектуалци, които не предприемат активни действия срещу несправедливостта. Това е отражение на една по-широка концепция – че когато хората, които могат да направят разлика, се въздържат от целенасочена интервенция, системата на тиранична експлоатация и крещяща неправда става още по-силна. Тишината на приятелите не е само признак на незаинтересованост, но и форма на индиректно сътрудничество със системата на врага. Мартин Лутер Кинг пише, че „прекаленото

отлагане на реформите е по-опасно от откритото отричане на правата на човека“. Същото се отнася и за подкрепата на тези, които са заети да си затварят очите пред неправдите около тях. В случая с правата на афроамериканците мнозина от тези, които биха могли да изразят подкрепа за промяна, предпочитат да стоят встрани, като по този начин позволяват на съществуващите структури на властта да продължават да управляват.

Мартин не само че критикува мълчанието на приятелите, но също така предлага алтернатива – активно участие в борбата за правата на хората. Един от основните му аргументи е, че само чрез съвместни усилия и отстояване на собствените си убеждения можем да доведем до положителни социални промени. Това включва протестни действия, бойкотиране на расистки практики и публични изявления, които целят да пробудят съвестта на обществото. Кинг ясно подчертава, че всеки, който има възможността да се изправи срещу несправедливостта, трябва да го направи. В същото време той разкрива един болезнен парадокс – че именно отсъствието на подкрепа от приятелите прави общата борба почти невъзможна, радикално реконструирайки традиционните представи за приятелството. Очакваната солидарност се оказва илюзорна, а разочарованието от нея би могло да сломи духа на борещите се. И все пак в това предателство се крие и своеобразен мотивиращ фактор – осъзнаването, че дори сами срещу врага, ние трябва да останем непоколебими. Парадоксално е, че именно заради безразличието на онези, от които сме очаквали подкрепа, ние трябва да черпим още по-голяма решителност, за да постигнем пременение.

Пример за опасностите, произтичащи от мълчанието на приятелите и пасивността на голяма част от обществото, можем да намерим в историята на расовите протести в САЩ през 20-ти век. През 1963 г. по време на марша във Вашингтон над 250 000 души от различни етноси и вероизповедания се събират, за да подкрепят гражданските права на афроамериканците. Този протест се състои в масови демонстрации, които за пръв път поставят расовите въпроси на централно място в политическата дискусия. Мълчанието на широките слоеве от бялото население обаче оставя дълбоки рани в обществото, което не може да реагира на сериозните социални неравенства, които ясно съществуват до ден днешен, носейки белега на историята върху себе си.

По-дълбок пример от творчеството на Стивън Кинг, който илюстрира опасността от мълчанието и бездействието, е романът „Мъглата“ (The Mist). В този психологически хорър роман група хора се оказват затворени в супермаркет, докато мистериозна смъртоносна мъгла, изпълнена с ужасяващи създания, поглъща околния свят. Докато външната заплаха е ужасяваща, истинският ужас се разгръща вътре – сред самите хора. Те не просто изпадат в паника, а започват да се поддават на манипулации, религиозен фанатизъм и ирационални страхове, водени от госпожа Кармоди – жена, която насажда страх и убеждава мнозинството, че трябва да жертват хора, за да умилостивят злите сили. Най-важното в този пример е не самото насилие, а мълчанието и бездействието на онези, които не са съгласни с нея. Дори хората, които не вярват

в думите ѝ, не се противопоставят открито. Те се страхуват да говорят, страхуват се от реакцията на тълпата и в крайна сметка позволяват да се случат ужаси, които иначе биха могли да бъдат предотвратени. Малцина събират смелост да ѝ се противопоставят, но до момента, в който решават да действат, вече е късно – фанатизмът е обхванал масите, а безразличието и пасивността на „нормалните“ хора водят до трагични последици. Този роман на Кинг е дълбока алегория за опасността от мълчанието и социалната пасивност. Той показва как обществото може да бъде тласнато към насилие и разрушение не само от действията на злите, но и от страха и бездействието на онези, които имат пълната възможност да предотвратят последиците, виждайки истината, но избират да мълчат. Подобно на казаното от Мартин Лутер Кинг: „Накрая ще запомним не думите на нашите врагове, а мълчанието на нашите приятели“, романът на Стивън Кинг предупреждава за разрушителната сила на безразличието и страха да се изправим срещу несправедливостта.

Накрая, самият акт на защитаване на тази теза всъщност подсилва нейното послание – че мълчанието е не просто пасивност, а форма на съучастие. Ако някой би искал да оспори твърдението, че мълчанието на приятелите е по-опасно от действията на враговете, той би трябвало да говори, да се изкаже, да защити друга гледна точка. **Но ето тук идва парадоксът – самото оборване би било доказателство в полза на тезата, защото означава, че думите имат значение, че изразената позиция носи тежест и че в тишината на несъгласието се крие загубената възможност за промяна.**

Ако някой настоява, че не всяко мълчание е съучастничество, че има случаи, в които е по-добре да не се намесваме, тогава отново сме изправени пред моралната дилема – не е ли самото „по-добре“ просто удобно **оправдание** за безразличието? Историята показва, че именно тези, които са имали властта да говорят, но не са го направили, са оставили място за разгръщането на най-големите несправедливости. Затова този текст не може да бъде оборен, без същевременно да бъде защитен – защото всяко несъгласие е глас, който потвърждава неговата истина. Така стигаме до последния парадокс: *правейки този анализ сама, аз не само защитавам тезата, но и неволно отнемам възможността на другите да я оборят чрез мълчание.*

Ако някой иска да ми възрази, ще трябва да говори – а това означава, че в края на краищата няма да запомним думите на враговете си, а именно гласа на тези, които решат да не останат в мълчание.

Кристиан Даниелов Петров
ППМГ „Никола Обрешков“, гр. Казанлък, XII клас
I^{во} МЯСТО ВЪВ ТРЕТА ВЪЗРАСТОВА ГРУПА

**„МИСЛИ СВОБОДНО И НЕ ПРИЕМАЙ ВСИЧКО, КОЕТО ЧУВАШ ЗА ИСТИНА.
БЪДИ КРИТИЧЕН И ПОСТАВЯЙ ПОД ВЪПРОС СОБСТВЕНИТЕ СИ ВЯРВАНИЯ.“
– АРИСТОТЕЛ**

**„Свръхземните въпроси,
които никой век не разреши,
дълбаех ням.“
– П. Яворов**

Алегория за огледалото, вместо увод

Живееше той, склонил се надолу,
гърбица страшна клонеше му тялото.
И тази парабола право в земята се спираше,
чуждо за него беше сияйното.

Така всеки път, щом станеше вечер, той се озърташе в тъмнината. Някога беше виждал звездите. Товарът, който сега огъваше кръста му, бе най-тежката му участ някога. Той не просто изгуби подвижността си, той сякаш загуби очите си. И всяка вечер, както всеки ден, гледаше надолу. За дългия си живот не успя да види още пъти звездите.

Така поне смяташе той. Но веднъж Тя го навести вечер, той не можа да я познае. Усещаше чуждо присъствие, но не знаеше за добро или за лошо. Мигом Тя поднесе към очите му огледало, насочи го към нощното небе. Тогава той отново видя звездите, почувства как товарът му пада, главата му отново се вдига и поглежда нагоре – там, където толкова години бяха мечтите му. И колко е хубава Тя наистина, колко бе добра Лъжата.

„[...] които никой век не разреши“ и невярната вяра в заблудата

Всяка философия започва с въпроса за смисъла (този на живота, този на света). Всяка религия си поставя за цел цялостно обяснение на заобикалящия ни свят. Всяко човешко същество си задава въпросите за смисъла и в рамките на индивидуалния си живот преминава през извечните въпроси, „които никой век не разреши“, само за да добави към световния опит и своето гледище.

По начало тези търсения са подчинени на стремежа към истината. Науката постига това чрез метода, религията – чрез упованието в демиурга. Човекът как подхожда обаче, ако според алегорията е толкова лесно да изпаднем в абсурдната ситуация да наречем лъжата – истина, лъжата – добра?

Вземайки предвид епиграфа на настоящото изложение, можем да насочим мисленето си в посока към това, че още с Декартовото „cogito ergo sum“ е отбелязана основна характеристика на човешкото – и това е мисленето, което обективира съществуването на личността в света. Именно чрез тези обективни параметри – човек, свят – философията на Кант по-късно формулира ограничеността на човек по осите „време“ и „пространство“.

Въпросът за добавянето към световния опит на собствено гледище, както се каза по-рано, не стои еднозначно. Човешките възприятия могат да бъдат по толкова начини „деформирани“, че истинността на всяко твърдение може да бъде поставена под съмнение. Решенията обаче не се крият в очакване на външно съпричастие към собствените терзания по пътя към осъзнаването на света и самоопознаването, а започват, както се посочва в темата, с критичността и поставянето под въпрос на собствените вярвания. Защото, доколкото екзистенцията на човешкото съществуване зависи от мисленето, дотолкова есенцията му зависи от критичността.

Настоящото есе си поставя за цел да направи преглед на идеята за критичността, равнищата на боравене с реалността и представата за истина, която изграждаме, като ще се занимае и с етически идеи за постигането на смислен (и в този ред на мисли – щастлив) живот.

Критичност и истина във философската история

Както предложи уводът, човешкият поглед (дори само от физически дадености) може да бъде „отместен“ в друга посока. Приемайки Кантовия идеализъм, емпиричното знание за ноуменалния свят бива преобразувано в трайни представи в съзнанието на възприемателя – феномени. Едно такова разбиране означава, че човек не борави с реалността и истината пряко, а винаги опосредствано. Споменатото „отместване“ бихме могли да наречем предходен житейски опит. Този житейски опит изгражда моралните принципи, въз основа на които постъпва личността. Средата, до която сме имали досег, изобщо преживяванията ни и феноменалната рефлексия, която сме имали, са достатъчен фактор при вземането на решения. Това е основата на деонтологията, която съди за моралността по неконсеквенциален път. В този ред на мисли, действието е основано на намерението, не на резултата, а намерението е въз основа на предходен опит и придобитите морални принципи.

В споменатата феноменална рефлексия е отговорът към осмислянето на живота (придаването му на смисъл), което в настоящото есе се възприема като постигане на щастие, каквото го вижда Аристотел в „Политика“: „Нека се съгласим, че всеки е щастлив дотолкова, доколкото притежава добродетел и разум и доколкото действа според тях“. Разсъждавайки по този начин, можем да заключим, че пътят към направата на живота смислен (осмислянето, постигането на щастие) е в избора на действие според добродетели и разум. Така можем да обвържем моралните принципи (Кант) и добродетелите (Аристотел), които водят личността, и да ги наречем критичност.

В съзвучие с подобно заключение са и модерните философски възгледи на Ницше. Кризата на модерния човек е в необходимостта от самостоятелност на мисленето (както тя се разбира в темата на настоящото есе). „Бог е мъртъв“, което налага не просто отпадане на догмата, но и необходимост от формулиране на нов смисъл на съществуване. Защото религията допреди модерността е чертаела пътя към щастливия живот (живот, всъщност след смъртта). Свръхчовекът на Ницше е този, при който решенията са основани на принципи и ценности. По този начин, както при Аристотел, постъпването според разума е изведено на преден план.

Изводи и заключение

Както насочва алегорията в началото, поради обективни ограничения, които по-късно нарекохме предходен опит, начинът, по който човек възприема света, е непряк. Запазването на ограничеността или използването на предходния опит за изграждане на рефлекс при предстоящи действия е централен въпрос. В първия случай това е самозалъгване, във втория – говорим за критичност. В живота си всеки има възможността да получи реалността чрез огледалото на Лъжата, ако не подхожда критично.

Критичността тук разгледахме като постъпване според добродетели и разум, като набор от морални принципи. Такъв е отзвукът от работата на Аристотел, Кант, Ницше по тази тема, но и не само. С този преглед не се настоява за изчерпателност, а за опит за едно обобщение.

От прочетеното дотук става ясно, че човек не борави пряко нито с реалността, нито с истината. В мисълта, служеща за тема на настоящото есе, именно критичността е онзи подход, който прилагаме при организирането на мисленето ни и постигането на щастието. Защото стремежът към истина, отговорът на „свръхземните въпроси“, е дотолкова ценен, доколкото ни осигурява щастие.

**Бургас
2026г.**